ԻԲ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 5776 — 18/31 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1905 — ՇԱԲԱԹ — 25 ՋԻԼԴԱՏԻ 1322 — ԻԲ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 5776

درعليه ده غلطه ده ﴿ آره‌وك ﴾ غزته‌سى ادارهٔ سى

Նամակ կամ որ եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ԳԱԼԻՊ, Գալաթիա, Քամանցօ փողոց թիւ 8

Les Annonces sont reçues
à la Direction du Journal "ARÉVELK,,
Galata, CONSTANTINOPLE

20 ՓԱՐԱ 20

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ. ԳՐԱԿԱՆ ,, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Տարւոյ գաւառացիներու համար տարեկան	140 ղր
» » » » վեցամսեայ	70 »
» » » » եռամսեայ	40 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան	40 Ֆր.
» » » վեցամսեայ	20 »

Դրամի փոխարէն փոստային փուլ կ'քննդունուի, 115 զրուշի փուլը 100 զրուշի հաշուով:
Տեղական Թղթատարի ծախքը բաժանորդաց կը վճարուի

Ծանուցմանց համար պէտք է դիմել ուղղակի խմբագրատուն:

20 ՓԱՐԱ 20

ՄՏՔԻ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐ

Ներքուստ դասախօսակ մը, Սիմոն Ֆէլէկեան, որ բանասէր ալ եղած է երբեմն, Գոնիրէի փողոցներէն անցած առաւօտ՝ կառքի մը տակ կը մնայ ու կը մեռնի։ Թաղման ծախքը կը հոգայ Պոլսոյ փաշա Նուպար, որուն Տիկնոջ դասատուն եղած էր տանօջ հանգուցեալը, հոն՝ Այ-Սթեֆանոսի մէջ, եւ որ կը հոգար անոր ապրուստը, Եգիպտոս բնակութեանը միջոցին, բաւական տարիներէ ի վեր։ Առանց այս պաշտպանութեանը, գուցէ անօթութենէ մեռած ըլլար՝ փոխանակ ասնիներու տակ թաղուելու։

Ուրիշ ներքնի դասախօսակ մը, Դարբիէլ Ներչպասէ, չքաւորութեան մատնուած է Մէրտինի մէջ եւ նպաստի կը կարօտի, — որուն համար հրապարակային հաւէր մը ուղղած էի Մասախի վերջին Թիւով Ուսուցչաց օգնութեան Անուսկի Հոգաբարձութեան Ատենապետին։ Այդ հրաւէրը արդիւնք մը ունեցա՞ւ կամ պիտի ունենա՞։ չեմ գիտեր։ Ինծի համար, նախկին աշակերտ մը Ներչպասէի, թէեւ ամէնէն յետադէմը թաւրանուութեան մէջ, խղճի պարտականութիւն մըն էր բան մը ընել այս տխուր պարագային մէջ, գէ՛թ գրէլով, քանի որ պլապէ չէի կրնար օգտակար ըլլալ իրեն։ Երանի՛ թէ Պէրպէրեան էֆէնտին եւ իր պաշտոնակիցները անկարելիք չդնուէին։ Կ'արժէ օգնել Ներչպասէին, որ արդիւնք ցոյց տուած դասատու մը եղած է եւ հասուցած է աշակերտներ որոնք լաւագոյն ունին այսօր դրամատուներու, վաճառատուներու եւ ուրիշ մեծ հաստատութեանց մէջ։ Ինքը ա՛յ միայն կը սորվեցնէր հաշուակալութիւն, չափագիտութիւն եւ յարակից ուսմունքներ, այլեւ կը քարոզէր անոնց օգտակարութիւնը իր աշակերտներուն՝ գիտակցաբար առողջ սկզբունքներ ներշնչելով։ Անոնք որ հետեւեցան այդ սկզբունքներուն, եւ լաւագոյն տեսնցին կրկնատիպորը ու ասկոյի հաւիրը տարին՝ քան ազաղչափութիւն փարձել ու արտակ շարադրութիւններ ընել, լաւագոյն ապրուստ մը պտնած ըլլալու են հիմա իրենց մտքին մէջ։ Ուրիշ խնդիր է թէ, այդ գրական աշակերտներէն ամանք, եաքէն, կեանքի նիւթական պայմաններուն մէջ յոլովելով՝ գրական մարդիկ եղան, եւ ներչպասէ ինքն ալ, օրին մէջը, — ակէ տասը տարի մը առաջ, — տանուտէրներու տեսակ մը հրատարակց, դպրոցական երգերու հաւաքածոյ մը։

Այս երկու ներքնի դասատուներէն մէկին տխուր վախճանը ու միւսին սրբուր վիճակը չատ դառն պիտի հնչէին Ամանորի զուարթ արձագանգներուն եւ ժպտուն գրուածքներուն մէջտեղ, եթէ չեղաւէին։ Ո՛չ ոք ուշադրութիւն դարձուց, ամէն դրող ունենալով իր Մնունդի պատմութիւնը, իր Ամանորի գրական նուէրը, իր հեքեաթը, իր տառուրը, իր պատկերը. ո՞վ պիտի մտածէր անօթի մնացած ուսուցչին վրայ, զոր նոր սերունդը չէր ճանչնար ու հին սերունդը մոռնալ սկսած էր արդէն։

Այս չէ՛, ընդհանրապէս, ճակատագիրը, մեր մէջ, մտքի աշխատաւորին ու գրչի մարդուն, ըլլա՛յ դասախօսակ, հրապարակագիր, բանաստեղծ, գրագէտ, որուն չէ ժպտած բաղդը եւ որ կանխէն չէ լոլոզեր կացութիւն մը ապահովել ինքզինքին ու իրենցներուն։ Բայց ինչպէ՞ս ապահովել, երբ տառնք բոլորը, մտքով ու գրչով ապրողները՝ օրը օրին ապրողներ եղած են։ Ուսուցիչը, երբ ամիս մը հիւանդ պառկի, տմսկան չտանար. խմբագիրը, երբ անկողնի ծառայէ, անդործ կը մնայ. գրագէտը, եթէ գիրք մը չհրատարակէ, — հրատարակութեան ծախքը չուենենալուն, — ապրուստի միջոցներն կը զրկուի։ Ցեռայ, մրցումը ու պայքարը կայ՝ իրարու մէջ, ալխատութիւնը, գործը, պաշտօնը իրարու ձեռքէ խլելու, — այն լուռ ու անողոքի պայքարը զոր չիմանար հասարակութիւնը եւ կը դատէ ու կը գնահատէ իր տեսածէն ու կարդացածէն միայն։

Պէտք է անկեղծութիւնը ունենանք խոստովանելու թէ, հասարակութիւնը՝ ընդհանուր առմամբ՝ ուրիշի հաշուոյ ու բարեացակամ է մտքի աշխատաւորներուն նկատմամբ քան թէ ասանք իրենց մէջ, իրարու հանդէպ։ Ուսուցչի մը կամ ուսուցչուհիի մը մասին ոչէկ իմացիր է, — օրինակի համար, — ու յանկարծ կը լսէ թէ զանիկա ճամբէր են դպրոցէն ուր իր աղաչն ալ կը դասախօսուին։ Կը ցաւի ու կը մտնայ. ոչ ոք կ'իմացնէ իրեն թէ, ուսուցիչ մը կամ ուսուցչուհի մը եկեր առնեցուցեր է նախորդին տեղը։ Կը սիրէ թերթ մը, իր գրիչներովը մէկեղ, — ուրիշ օրինակ մը առնենք համար, — եւ օր մըն ալ այդ թերթը կը դադրի ինքնաբերաբար, ուրիշ վարիչ մը, ուրիշ խմբագիր մը կը սանձնէ զայն. նոյն վաղասոյ ցաւը ու տրտմութիւնը։ Եւ առնն անցնելէ եաքը թերեւս տկանչին հասնի թէ լրագրական ձեռնարկու մը յոլոված էր հեռացնել նախորդ վարիչն ու խմբագրութիւնը, որոնք, առաջին տպաւորութեամբ, մեղադրուած էին գործէ իր աչքին։

Կարգ մը գրողներ իրենց սովորական յանդգնութենէ դարձուցած են չարունակ հասարակութիւնը քննադատել, — երբ խնդիրը լրագրութեան ու գրականութեան վրայ է, — ու անյաջողութեանց, ընդհատումներու, լքումներու պատճառաբանութիւնը վերագրել ընթերցող հասարակութեան, մինչդեռ այդ պատճառները իրենց քով, իրենց մէջ փնտռուլու էին։ Հասարակութիւնը bon enfant է, եւ միշտ հոյս վերարերում մը ունեցած է մտքի աշխատաւորներուն նկատմամբ. չէ՛ եղած մեր մէջ թերթ մը, գրական երկ մը, — կը բաւէ որ արժանաւոր ըլլան, — որոնք իրենց երեւման վայրկեանին իսկ ընդունելութիւն չգտնեն. ու միշտ կը գտնուի «քաղաքաբութեան պակաս»էն։

Տարբեր է Մեկենասի խնդիրը, տարբեր է գրական հրատարակութեանց ժողովուրդին դրամով սատարելը ու ընդունելութիւն գտնելը։ Բնական է որ, եթէ որ եւ է հարուստ քմահաճոյքը ունենար դրամը մը արամադրելու ի նպաստ այս կամ այն լրագրական կամ պարբերական հրատարակութեան՝ զայն ուղղի ծաղկեցնելու, աւելի՛ լայն սահմաններու մէջ ընթանալու պիտի նպաստէր. ու նոյն իսկ ձեռնարկութեան մը ձեւը տար անոր, առանց բնաւ խոթարելու անոր գրական հանգամանքը, Բայց, առանց այս տեսակ Մեկենասութեան մը իսկ, մեր բոլոր թերթերն ու պարբերականները կանոնաւորապէս կ'ընթանան, հարիւր հարիւր վճառումով ու բժանորդագրութեամբ։

Դասատրակով ոգեանք. անով վերջացնենք։ — Լրագրութեան ու գրականութեան վերաբերող խորհրդածութիւնները միշանկեալ եկան խառնուեցան նիւթին, իբրեւ մասնորակն կեանքի հետ կապ ունեցող խնդիր, որուն թելը կորնանք ձեռք առնել ուրիշ անգամ։ — Դարբիէլ Ներչպասէ միակը չէ իր տեսակին մէջ. իրմէ առաջ, ուրիշ ուսուցիչներ ալ չաւարութեան մէջ մնացին, եւ իրմէ վերջն ալ գտնուղներ պիտի ըլլան։ Աշնդիրը ամբողջ հասարակութեան չի վերաբերիր. այլ նախկին աշակերտներուն, Ուսումնական Խորհուրդին, եւ մասնաւորապէս Ուսուցչաց օգնութեան Անուսկին, քանի որ այդ տեսակ Անուսկ մը գոյութիւն ունի հիմայ։

Տ. Ա.

ԳԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ ՕՐԱՑՈՅՑԻՆ ՎՐԱՅ

ԳՈՆԱՍԷՐԻՆ

Հիւանդանոցի այս տարուան Ընդհանուր Օրացոյցի «Մէսական բառարան»ի մէջ Առաքելարաց պահքին համար ի մէջ այլոց գրած է թէ՝ «... այդ պահոց չարաթ օրը Ս. Սարգիս լիշատակը կը տօնուի հասատապէս. մեր եւ ժողովուրդն ալ չատ անգամ Ս. Սարգիսի պահք կ'տնուանէ այդ պահքը... եւ Օրացիները ժամանակին նախատած են Հայերը ըսելով թէ, Սարգիս կախարդ մը իլլան կամ չանին համար հաստատած են այս պահքը...»։

Դիտելի է որ Ս. Սարգսի լիշատակը անվրէպ Առաքելարաց պահքի չարաթ օրը չի տօնուիր, այլ երբեմն ալ յետոյ երկուշաբթին, որպէս զի հաստատպես ըսելը։ Հա՛ Տօնացուցի, այսինքն երբ տարիին գիրը ըլլայ Ա. Բ. Գ. Դ. գրերէն մէկը կամ որ նոյն է երբ միլոց ուտիքը 6—9 օր ըլլայ միայն, ա՛յն ատեն Ս. Սարգսի տօնը յետոյ երկուշաբթին կը թողուի եւ Առաքելաց հետ կը կատարուի։ Այս պարագան ալ արդէն ինքնին զօրաւոր հերքում մըն է Առաքելարաց պահքը Ս. Սարգսին չվերաբերելուն, ու այս առթիւ թէ՝ օտարներուն եւ թէ մերիններէն ամանց կազմած թիւր համոզումներուն։

*** Այս տարի Յունվար 1ին, կազանդի օրը, եկեղեցին տօնեց Բարեղ կեսարացիին, Գրիգոր Նիւսացիին, Սեղբեստրոսի Հռովմայ հայրապետին եւ Աբրամ Եփրեմի խաչին Ասորւոյ լիշատակները։ Դարձեալ այս տարի լատինիկոյ դեկտ. 31ին չարաթ օր այսինքն 1905-ի վերջին օրը Սկեղեցին պիտի տնէ այդ սուրբերը անգամ մը ալ (*)։ Արդ, օրալ չէ՛ մէկ տարուան մէջ այս սուրբերուն տօնին կրկին անգամ հանդիպումը. եւ քանի որ Սկեղեցին չէ սահմանած այդպէս, այլ Տօնացոյցը կարգաւորողներուն մէկ սխալն արդիւնքն է տնտարակոյս, ուրեմն չէ՞ կարելի այսպիսի կէտեր ուղղել եւ հաստատուն ձեւով մը կարգաւորել։

ՎԱՆԱՍԵՐ

ՈՒԽՏԱՒՈՐԻ ՆՕԹԵՐ

ՍՈՂՈՄՈՆԻ ՏԱՃԱՐԸ

Ժ.

Սողոմոնի ուսուցանողներէն դառնալէն մէկ երկու օր եաքը, նպատակ ունենալով այս անգամ ալ Էօմէրի հոգեկան մզկիթը այցելել, վանքին Թուրք բարպանները մէկուն առաջնորդութիւնով եւ մէկ քանի վարդապետներու եւ ուխտաւորներու ընկերակցութեամբ, ճամբայ կ'ելլենք։ Բայց փոխանակ քաղաքին չուկաներուն եւ նեղ փողոցներուն մէջէն երթալու՝ կ'ուզենք Սրսուղէմի հարաւային արեւելեան պարսպին տակէն՝ եւ կեդրոնի հեղեղ-

(*) Պէտք չէ չփոթել միւնոյն ասէին կրկնուելու պարագան, որ ժամանակագրական սխալ մըն է պարզապէս։ Առ չեչալ ուղղած ենք, տարբեր լիշատակներով կրկին անգամ կատարուող ասներու հետ զոր Սկեղեցին սահմանած է, ինչպէս Լուսաւորիչի երեք ասները, առաքելոց ու մարգարէից ամանց կրկին ասները եւ նոյն այդ մեր ակնարկած սուրբերուն մէկ ուրիշ ասնը, որ կը կատարուի դարձեալ երկուասան վարդապետաց հետ հոկտեմբեր 22ին։

— Հա՛, ըսաւ մարդը, դանդաղ չկայ... միայն վարձարկները գիտեն բանալու գաղտնիքը... աւելի հանգստաւէտ է...

Մտաւը դրաւ ցանցէ դարեւանդի մը մէջ քօրակուած զսպանակի մը վրայ։ Դուռը բացուեցաւ բոլորովին մութ անցքի մը վրայ։ Ներսը փոսոի նման մութ էր։

—Տաղտա՛ւկ, կը մրմնար մարդը քթին տակէն. սա կայ որ բնաւ լուցկի չունիմ... ես պէտք չունիմ. կը ճանչնամ ասանդուխը... Զեզի համար է, վասն զի չիտակ չէ ասանդուխը... վերջապէս, հանեցուց փիլիսոփայորէն, կունք ելլել։

Ու Բոլորն դառնալով ըսաւ.

— Իմ թեւէս բռնէ միւս։

Ու Լօդին.

— Դուն իրարու հետեւէ առ քայլերդ, առանց զատուելու...

— Մի վախնար, պարոն, միայն թէ Բոլորի օգնեցէք... ես կ'ելլեմ...

Ու վերելքը սկսաւ։ Ահ, դժուար էր ու երկար...

Գործաւորներու ասն այդ սանդուխը զարին ճամբովը վեր ելլել դէպ ի Մարէա։

Ուստի Ս. Յակոբեա՛ց վանքին հարաւային կողմէն դառնալով Սիօնի դրան առջեւէն՝ պարսպին ներսի կողմը դէպ ի արեւելք երկարող Հէրոնի փոքրիկ փողոցներէն կ'անցնինք, ու Սելոամի վրայ նայող նեղ ու փոքրիկ դռնէ մը, Աղբիւր դռնէն դուրս կ'ելլենք։ Վարը՝ կեդրոնի հեղեղատին զատիթափերուն՝ այն է Զիթենեաց լերան կողերուն վրայ կ'երկարձգուի Սելոամի անոյշ գիւղակը։ Իսկ երբ քիչ մը արեւելեան հիւսիս կը դառնանք՝ Զիթենեաց լեռնաշղթային տարածուած՝ Նրուսաղէմի դիմաց տարածուած կը տեսնենք հին եւ նոր Հրեաներու գերեզմանոցները՝ գրեթէ անչուք, որոնց մէջ կ'երեւին երբեմն նոր «բռնուած» ծեփուած չիրիմներ։

Նախկին Սիօնի եւ Մարէայի բլուրները իրարէ բաժնող «Պանդարայի երեւ» եւ կամ Տիւրպէանի ձորին մէջէն կ'անցնինք. եռեւեռ կը թողնք Մարէա լերան մասը կազմող բլուրները՝ Բեղեթան ու Ոփղը, եւ կ'իջնենք կեդրոնի հեղեղատին տէնէն նեղ ու անձուկ մասը, ուր կարմիր Ե. ինչ կ'ելնէ կամարը կար ժամանակին եւ ուր կը գտնուի ա՛յժ Ս. Յակոբայ կամարի բաւանը։ Անիկա այն տեղն է անտարակոյս, ուր քարկոծուեցաւ Յակոբոս Տեառնեղբայր կոչուած «արդար» առաքեալը, զոր վերը զառիվերին վրայ գտնուած աշտարակ մը վար նետած են Հրեաները եւ սպանած։ Յովսեպա՝ հրայ ժամանակակից պատմիչը կը վկայէ այս բանին, եւ մինչեւ իսկ Եւսեբիոս Կեսարացի մէջ ալ այդ սուրբին համար թափուած ասուածային վրէժխնդրութիւն մը կը նկատէ, կը խոստովանի։

Հա՛ կեդրոնեան հեղեղատին այդ նեղ հովին մէջ կ'երեւին մարդարէից գերեզմանները կամ քարայրաձեւ գեղատամաններ եւ Աբիսողոմի կոչուած բարձր ու չքեղ տաճարը։

Վերը՝ Նրուսաղէմի պարիսպին առջեւ կ'երեւին Իսլամներու գերեզմանները եւ ասաձարին արեւելեան կամ Շուշան դռնը, որ փակուած է բոլորովին։ Այս դռնը նախկին ասաձարին միակ դուռն էր՝ դէպի արեւելք։

Կ'անցնինք Դեթասմանի պարտէզին քովէն, ու նոյն պարտէզը Սանդիանոսի ճամբուն միացնող՝ կեդրոն հեղեղատին վրայ չինուած ուրիշ կամարջէ մըն ալ անցնելով կը բարձրանք եւ Ս. Սանդիանոսի կամ Ս. Ասատուածածնայ դուռէն ներս կը մտնենք։

Այդ դռան քովէն՝ դէպի հարաւ ծռելով՝ ինքզինքիս կը գտնենք Էօմէրի մզկիթին հրապարակը։ Այս հրապարակին վրայ էր անչուշտ նախկին ասաձրը՝ շրջապատող Սողոմոնի ու արքունի սիւն նաղարդ տարեները։

Դարձեալ, յոլովդարար, այս հրապարակին վրայ էին անտարակոյս «Տեթանոսաց գուրիթը», չուրջ 19,500 քառակուսի մէթր։ Այս գուրիթը ամբողջ ասաձրն ու միւս գուրիթները կը պատէր։ Հաստէր որ այլեւայլ վանդակներ կը ծախուէին, ինչպէս աղաւնի եւն. եւ զարս վանդակները տրաքսեց Յիսուս, ինչպէս նաեւ լեւայափոխներուն սեղանները ցրուեց։ Յետոյ կուգար «կանանց գուրիթը» որուն մասնաբար էր «Դիւղեցի՛» կոչուած դուռը, ուր հոգեկաւոր կղզին բժշկութիւնը կատարած է Պետրոս (Գործ. Գ. 2)։ Ապա կը գտնուէին հեղեղատ Իորայէլի եւ Քանանայից գուրիթները։

Աշխարհի հրաշալեաց ու թանկագին գործերէն մէկն է Էօմէրի մզկիթը, այնքան գեղակերտ։ Գոյնզգոյն քարերով, ոսկի բանաստեղծներով դրուագուած, սքանչելի չէ՞ք մըն է գրեթէ ելարանի մը կը նմանէր։ Զիւնոտ եւ ցեխոտ տաքերով, առաջ իրենց կուն, մտած ելած էին այդ նեղ սանդուխէն, որ հիմա սահուն դարձած էր։

Ասկէ զատ, անվերլանալի էր այս դժուարին վերելքը։

Այս անձանօթ ազատարարին բնակարանը առաջադոյն տակն էր, ասն վերջին յարկը։

Ամէն անգամ որ դուրսէն մը կը հասնէին, մարդը չուշէ կ'առնէր, որ առաջնորդելէ աւելի վեր կը հանէր ազաքը։

— Օ՛հ... տակաւին յարկ մըն ալ կայ վեր ելլելու համար... երեք յարկ է...

Վերջապէս ուշիմանքի հառաչով մը,— որպէսզի հեռաւ ինքն ալ կը սկսէր յոգնիլ այս կենդանի բեռը վերցնելով—մարդը գոչեց.

— Այս անգամ հասանք...

Արդէն բանալին գրպանն էր. կարելի եղածին չափ անձայն բացաւ դուռը։

— Թողէք որ առաջ անցնիմ, ըսաւ իր ձայնը բռնելով։

Բայց հանդիսաւ քանի մը քայլ յառաջացած էր, տեսակ մը ներքնացքի մէջ, առնդուխին չափ մութ։

— Դուն ես, Թոմասս, ըսաւ իսկոյն կէս բարձր ձայն մը, բարկացած ձայն մը, որ մարդուն ձայնէն աւելի իտալական ծագում մը կը լսուէր։

— Այո՛,... այո՛... Ֆռանսէլինա՝ ես եմ...

— Հիմա՞ կուգաս, առաւօտեան ժամը երեքին...

— Ոչ... ոչ... ժամը երկուքն է։

— Կը կարծես թէ ուշ չէ՞... ա՞ւելի կուգաս, ա՞լ գացիր՝ ուրիշներ հետդ առած... չե՞ս ամչնար... քու տարիքդ մէջ՝ երբ պէտք է...

— Օ՛հ... նախ հասկցիր, գլուխդ վերցնելէ առաջ... կանթեղը վառէ... քեզի հիւր կը բերեմ։

— Հիւր, առաւօտեան ժամը երկուքին, անկարելի է...

— Վառէ կանթեղը, կ'ըսեմ... երկու հոգի են...

Արդէն մութ սենեակին մէջ, որուն դուռը Թոմասս կը բանար, կը լսուէր տաքերու կոխկռտուքը։

Այս միջոցին կէս բարձր ձայնը կը մմռար բարկութեամբ՝ որ մեղմանալ չէր թուեր։

—Ահա՛ ուրիշ մը... հիմա ալ իր ընկերները կը բերէ հոս... պէտք էր որոնք վերջապէս պիտի խանգարէին ամէն բան, եթէ հոս չելլայի... ապաստ քիչ մը... պիտի ընդունիմ զանոնք... առաւօտեան ժամը երկուքին տեսնուած բան չէ որիկներու խումբ մը...

Այդ պահուն, գրեթէ հագուած, կը վառէր կանթեղը։

—Լա՛ւ, ներս մացուր այդ բարի մարդիկը, որոնք պատճառեցան որ իրը պարեկ կին մը ըսեմ իրենց լանցանքը։ Կը վախնամ վարը, նրբանցքին մէջ...

Ու բարկութենէն կարմրած, կանթեղը ի ձեռին, կը յառաջանար, վէճը սկսելու համար, երբ նշմարեց երկու խեղճ արարածները... մին՝ խիստ քնքշաբոյր խեղճուկրակ... միւսը՝ գրեթէ տղայ տարիքին... երկուքն ալ անձկալից եւ աղերսալից աչքերով կը նայէին...

(Շարունակելի)

ԲՕԼ ՊԷՐԹՆԷՅ

ՍԻՐՈՒԱԾ ԱՂՋԻԿԸ

ՍԱՌՈՒՑԻՆ ՄԱՍ

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՀՈՎԱՆԻՒՆ ՏԱԿ

ԺԴ.

ԲԱՐԻՈՒՆԻ ՄԱՑԹԵՐԸ

Պղտիկ աղջիկը, որ նստած էր, լաւ չէր զանդաղներ այդ մարդը։ Ասամի առանց գլուխը վեր տանելու պատասխանեց.

— Մեր ծերը կը ժողվեմ, որովհետեւ խե՞ղճ Բոլոս գոհ է դի՞ ծանկելու համար։ Արդէ՞ դի թէ մը՝ ...քոնել...

Ու քիչ լռեց։

— Հիմա եղաւ։ պարոն։

— Պէտք կրնա՞ թուլլ։

— Օ՛հ, այո՛... ալ չէի մսեր... քանի որ բոլոր տաքութիւնը ինծի առաւ...

Մարդը թեթեւ հառաչ մը արձակեց— գթութեան— թեթեւ զարմի...

Բայց գոհացաւ պատասխանելով.

— Ուրիշն համբայ ելլենք...

Այդ դնդեղաւոր բազկէն բռնուած, որուն վրայ կը սեղմուէր կիսովի ջանք մը ընելով, ուր կը դնէր բովանդակ կեանքն ու քաջութիւնը, Բոլոս կրցաւ քանի մը քայլ առնել ձեռն մէջէ։ Երեքն ալ անձայն կը կոխկռտէին անոր մէջ։

—Կը տեսնե՞ս, տղա, կ'ելլայ եւ պիտի ելլայ։ Իսկ դուն, աղջիկս։

— Օ՛հ, ինծի համար հոգ մի ընէք, պարոն, ուշադնուդ չափ պիտի քալեմ հիմա...

— Արդէն, չատ հեռուն չպիտի երթանք... երկու վայրկեանէն հոն պիտի ելլանք...

Գրեթէ ընդհուպ Շառոն փողոցին մէջ դարձած էին, ուր մարդը կը կենար բաւական բարձր տան մը առջեւ... տան մը որուն դեռնայարկին վրայ գինիի խանութ մը կար։ Խանութին դուռը ամրափակուած էր։

— Հա, ըսաւ մարդը։ դանդաղ չկայ... միայն վարձարկները գիտեն բանալու գաղտնիքը... աւելի հանգստաւէտ է...

Մտաւը դրաւ ցանցէ դարեւանդի մը մէջ քօրակուած զսպանակի մը վրայ։ Դուռը բացուեցաւ բոլորովին մութ անցքի մը վրայ։ Ներսը փոսոի նման մութ էր։

—Տաղտա՛ւկ, կը մրմնար մարդը քթին տակէն. սա կայ որ բնաւ լուցկի չունիմ... ես պէտք չունիմ. կը ճանչնամ ասանդուխը... Զեզի համար է, վասն զի չիտակ չէ ասանդուխը... վերջապէս, հանեցուց փիլիսոփայորէն, կունք ելլել։

Ու Բոլոսն դառնալով ըսաւ.

— Իմ թեւէս բռնէ միւս։

Ու Լօդին.

— Դուն իրարու հետեւէ առ քայլերդ, առանց զատուելու...

— Մի վախնար, պարոն, միայն թէ Բոլոսի օգնեցէք... ես կ'ելլեմ...

Ու վերելքը սկսաւ։ Ահ, դժուար էր ու երկար...

Գործաւորներու ասն այդ սանդուխը զատին ճամբովը վեր ելլել դէպ ի Մարէա։

Ուստի Ս. Յակոբեա՛ց վանքին հարաւային կողմէն դառնալով Սիօնի դրան առջեւէն՝ պարսպին ներսի կողմը դէպ ի արեւելք երկարող Հէրոնի փոքրիկ փողոցներէն կ'անցնինք, ու Սելոամի վրայ նայող նեղ ու փոքրիկ դռնէ մը, Աղբիւր դռնէն դուրս կ'ելլենք։ Վարը՝ կեդրոնի հեղեղատին զատիթափերուն՝ այն է Զիթենեաց լերան կողերուն վրայ կ'երկարձգուի Սելոամի անոյշ գիւղակը։ Իսկ երբ քիչ մը արեւելեան հիւսիս կը դառնանք՝ Զիթենեաց լեռնաշղթային տարածուած՝ Նրուսաղէմի դիմաց տարածուած կը տեսնենք հին եւ նոր Հրեաներու գերեզմանոցները՝ գրեթէ անչուք, որոնց մէջ կ'երեւին երբեմն նոր «բռնուած» ծեփուած չիրիմներ։

Նախկին Սիօնի եւ Մարէայի բլուրները իրարէ բաժնող «Պանդարայի երեւ» եւ կամ Տիւրպէանի ձորին մէջէն կ'անցնինք. եռեւեռ կը թողնք Մարէա լերան մասը կազմող բլուրները՝ Բեղեթան ու Ոփղը, եւ կ'իջնենք կեդրոնի հեղեղատին տէնէն նեղ ու անձուկ մասը, ուր կարմիր Ե. ինչ կ'ելնէ կամարը կար ժամանակին եւ ուր կը գտնուի ա՛յժ Ս. Յակոբայ կամարի բաւանը։ Անիկա այն տեղն է անտարակոյս, ուր քարկոծուեցաւ Յակոբոս Տեառնեղբայր կոչուած «արդար» առաքեալը, զոր վերը զառիվերի վրայ գտնուած աշտարակ մը վար նետած են Հրեաները եւ սպանած։ Յովսեպա՝ հրայ ժամանակակից պատմիչը կը վկայէ այս բանին, եւ մինչեւ իսկ Եւսեբիոս Կեսարացի մէջ ալ այդ սուրբին համար թափուած ասուածային վրէժխնդրութիւն մը կը նկատէ, կը խոստովանի։

Հա՛ կեդրոնեան հեղեղատին այդ նեղ հովին մէջ կ'երեւին մարդարէից գերեզմանները կամ քարայրաձեւ գեղատամաններ եւ Աբիսողոմի կոչուած բարձր ու չքեղ տաճարը։

Վերը՝ Նրուսաղէմի պարիսպին առջեւ կ'երեւին Իսլամներու գերեզմանները եւ ասաձարին արեւելեան կամ Շուշան դռնը, որ փակուած է բոլորովին։ Այս դռնը նախկին ասաձարին միակ դուռն էր՝ դէպի արեւելք։

Կ'անցնինք Դեթասմանի պարտէզին քովէն, ու նոյն պարտէզը Սանդիանոսի ճամբուն միացնող՝ կեդրոն հեղեղատին վրայ չինուած ուրիշ կամարջէ մըն ալ անցնելով կը բարձրանք եւ Ս. Սանդիանոսի կամ Ս. Ասատուածածնայ դուռէն ներս կը մտնենք։

Այդ դռան քովէն՝ դէպի հարաւ ծռելով՝ ինքզինքիս կը գտնենք Էօմէրի մզկիթին հրապարակը։ Այս հրապարակին վրայ էր անչուշտ նախկին ասաձրը՝ շրջապատող Սողոմոնի ու արքունի սիւն նաղարդ տարեները։

Դարձեալ, յոլովդարար, այս հրապարակին վրայ էին անտարակոյս «Տեթանոսաց գուրիթը», չուրջ 19,500 քառակուսի մէթր։ Այս գուրիթը ամբողջ ասաձրն ու միւս գուրիթները կը պատէր։ Հաստէր որ այլեւայլ վանդակներ կը ծախուէին, ինչպէս աղաւնի եւն. եւ զարս վանդակները տրաքսեց Յիսուս, ինչպէս նաեւ լեւայափոխներուն սեղանները ցրուեց։ Յետոյ կուգար «կանանց գուրիթը» որուն մասնաբար էր «Դիւղեցի՛» կոչուած դուռը, ուր հոգեկաւոր կղզին բժշկութիւնը կատարած է Պետրոս (Գործ. Գ. 2)։ Ապա կը գտնուէին հեղեղատ Իորայէլի եւ Քանանայից գուրիթները։

Աշխարհի հրաշալեաց ու թանկագին գործերէն մէկն է Էօմէրի մզկիթը, այնքան գեղակերտ։ Գոյնզգոյն քարերով, ոսկի բանաստեղծներով դրուագուած, սքանչելի չէ՞ք մըն է գրեթէ ելարանի մը կը նմանէր։ Զիւնոտ եւ ցեխոտ տաքերով, առաջ իրենց կուն, մտած ելած էին այդ նեղ սանդուխէն, որ հիմա սահուն դարձած էր։

Ասկէ զատ, անվերլանալի էր այս դժուարին վերելքը։

Այս անձանօթ ազատարարին բնակարանը առաջադոյն տակն էր, ասն վերջին յարկը։

Ամէն անգամ որ դուրսէն մը կը հասնէին, մարդը չուշէ կ'առնէր, որ առաջնորդելէ աւելի վեր կը հանէր ազաքը։

— Օ՛հ... տակաւին յարկ մըն ալ կայ վեր ելլելու համար... երեք յարկ է...

Վերջապէս ուշիմանքի հառաչով մը,— որպէսզի հեռաւ ինքն ալ կը սկսէր յոգնիլ այս կենդանի բեռը վերցնելով—մարդը գոչեց.

— Այս անգամ հասանք...

Արդէն բանալին գրպանն էր. կարելի եղածին չափ անձայն բացաւ դուռը։

— Թողէք որ առաջ անցնիմ, ըսաւ իր ձայնը բռնելով։

Բայց հանդիսաւ քանի մը քայլ յառաջացած էր, տեսակ մը ներքնացքի մէջ, առնդուխին չափ մութ։

— Դուն ես, Թոմասս, ըսաւ իսկոյն կէս բարձր ձայն մը, բարկացած ձայն մը, որ մարդուն ձայնէն աւելի իտալական ծագում մը կը լսուէր։

— Այո՛,... այո՛... Ֆռանսէլինա՝ ես եմ...

— Հիմա՞ կուգաս, առաւօտեան ժամը երեքին...

— Ոչ... ոչ... ժամը երկուքն է։

— Կը կարծես թէ ուշ չէ՞... ա՞ւելի կուգաս, ա՞լ գացիր՝ ուրիշներ հետդ առած... չե՞ս ամչնար... քու տարիքդ մէջ՝ երբ պէտք է...

— Օ՛հ... նախ հասկցիր, գլուխդ վերցնելէ առաջ... կանթեղը վառէ... քեզի հիւր կը բերեմ։

— Հիւր, առաւօտեան ժամը երկուքին, անկարելի է...

— Վառէ կանթեղը, կ'ըսեմ... երկու հոգի են...

Արդէն մութ սենեակին մէջ, որուն դուռը Թոմասս կը բանար, կը լսուէր տաքերու կոխկռտուքը։

Այս միջոցին կէս բարձր ձայնը կը

ՆԱԻԹՍՅԻՆ ԱՇԽԱՐՀԷՆ

ՊԱՔՈՒ

Պաքու Պոլսահայերուս խիստ ծանօթ է իր նաւթային կարեւորութեամբ։ Պաքուի աշխարհագրական դիրքը այնքան դէշ չէ։ Կը գտնուի Կասպից ծովուն մէջ երկարող Ափշերոնեան թերակղզիին վերայ։ Սակայն չատ վար կը մնայ Պոլսոյ ունեցած բնական այն առաւելութիւններէն, որոնցմով բնութիւնը օժտած է զայն։ Պաքու զուրկ է բնութեան այդ շնորհներէն։ Պոլսոյ բնական գեղեցկութիւնը, եղեկան դիրքը, հրաշալի Պոսֆորի մը գոյութիւնը իրաւամբ զայն ըրած են աշխարհի լաւագոյն քաղաքներէն մէկը։ Ընդհակառակը՝ Պաքու չոր քաղաք մըն է, անապատային երկիր մը։ Պաքու քաղաքին մէջ չկայ կանաչազարդ վայրեր, ծառախիտ պարտէզ մը. ամայի է հողը, ազազուն է քաղաքը այդ տեսակէտով։

Պաքուի բնակչաց թիւը մօտաւորապէս 250,000 է. մեծագոյն մասը կը կազմեն Պարսիկներ, կան նաեւ Հայեր։ Պաքու բաւական հին քաղաք մըն է, սակայն, հին դարերուն մէջ փոխ ի փոխ անոր տիրած են Մարերը, Պարսիկները Աղուանները։ Մանաւանդ ապէս երկար ատեն Պարսիկներու տիրապետութեան ներքեւ մնացած է. այս պատճառաւ քաղաքը դեռ պարսկական քաղաքի մը երեւոյթը կը կրէ։ Պարսկական տիրապետութեան ժամանակէն մնացած կան մինչեւ այժմ բաւական կարեւոր հնութիւններ, որոնք պարսկական ճարտարապետութեան նմոյշները կը ներկայացնեն։ Կան մասնաւորապէս Պարսիկ Շիրուան Շահին

ատանի միջև եղած վաճառականութեան դուռը Պաքու նուիրեցնելուն է։

Պաքու՝ Պարսկաստանի սահմանակից ըլլալուն, բաւական բանուկ առեւտուր ունի Պարսկաստանի հետ։ Պաքուի առեւտրական դասակարգին մէջ Պարսիկները առաջին տեղը կը գրաւեն։ Սակայն չատ դժուարին է անոնց հետ ընտրելնալ և առեւտրական յարաբերութիւններ ընել։ Պաղավաճառները եւ ուրիշ ուսուցիչներ վաճառողները Պարսիկներ են։ Զոր ուսուցիչներու եւ պաւուղներու մեծ քանակութիւն մը Պարսկաստանէն կուգայ, եւ իրաւ է թէ ամենալաւ տեսակէն են։

Պաքուի բնակիչներուն մէջ ամենամաքուրները Հայերն են։ Ինչպէս ամբողջ Կովկասի՝ նմանապէս Պաքուի մէջ՝ Հայերուն մասուր, բարոյական եւ տնտեսական դիրքը բաւական բարձր մակարդակի վրայ կը գտնուի։

Պաքուի մէջ Հայեր կան, որոնցմէ ամենք կը զբաղին նաւթային գործով եւ ասոնք բարձր դիրքի տէր անձեր են, իսկ ամենք ալ տարբեր առեւտուրներով, վաճառականութեամբ։ Պարսկահայեր կան, որոնք նմանապէս առեւտրով կը զբաղին, Պարսկաստանէն տպրանքներ կը բերեն եւ այստեղ, կամ ամբողջ Կովկասի մէջ կը վաճառեն։

Հայերը Պաքուի մէջ ունին երկու եկեղեցի, մէկը փոքր՝ Աստուածածնի անուան նուիրուած, իսկ միւսը մեծ՝ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ կոչուած։ Առաջինը կը գտնուի ծովափին մօտ, իսկ երկրորդը բերդաքաղաքին ներս։

* * *

Անցնինք այժմ Պաքուի տնտեսական հարաւութեան։ Պաքու տնտեսական տարբերութեան տեսակէտով Կովկասի առաջին վաճառաշահ քաղաքը կրնայ սեպուիլ։ Կասպից ծովուն վրայ լաւ նաւահանգիստ մը ըլլալով՝ ամբողջ Կովկասէն եւ Ռուսաստանէն դէպի Պարսկաստան տրտհանուող եւ ներսէն Պարսկաստանէն, փոխադարձաբար՝ դէպի Ռուսիա ներմուծուող տպրանքներու մեծագոյն մը թերեսցին է, եւ այդ հսկայ վաճառականութեան՝ դուռը։

Այս տեսակէտով՝ Պաքու արդէն վաճառաշահ քաղաք մըն է, սակայն Պաքուի վաճառականութեան զլխաւորապէս եւ իսկապէս մեծ զարկ տուողը նաւթին ճոխ արդիւնագործութիւն է։

Նաւթային արդիւնաբերութիւնը տարուէ տարի Պաքուի մէջ զարգնալով, տնտեսին հարաւութիւններ կը պատճառէ, հազարաւոր տնձերու զարգացմանը կը մասնակցի, բազմաթիւ դրամագիրներ սով կը զբաղին։ Վերջապէս մեծ է նաւթի արդիւնագործութեան սահմանը Պաքուի մէջ։

Նաւթահողերը կը գտնուին Պաքուէ դէպ ժամ հեռաւորութիւն ունեցող Պալախանի, Սաբունճի եւ Ռոմանի Պիպիէյպաթ կոչուած վայրերը, որտեղ կը շահագործուին 10 000ի չափ նաւթահորեր։ կան բազմաթիւ գործարաններ։ Այդ վայրերուն մէջ նաւթի գոյութիւնը ի յայտ եկած է շատոց ի վեր, 6-7 դար առաջ։

Տեղացիները, այն ատեն, Պարսիկ ներ, այդ հեղուկէն օգնք եղած կերպով չեն կրցած օգտուիլ, միայն երբեմն երբեմն ուղտերու միջոցաւ, այդ սեւ հեղուկը կը փոխադրէին, դէպի հարաւ, միւսներ Պ զատ, Պասրա, եւ դէպի արեւելք՝ Թուրքեստան, այն տեղի բնակիչներուն վաճառելով իրենց վաճառքի։ Հին ժամանակներու մէջ՝ Պարսիկ խաներ, իրաւ է թէ, այս նաւթահորերը վարձատալով բաւական կարեւոր շահերու ալբիւր մը ըրած են, սակայն, ասանք ալ չեն կրցած ուղղակի իրենց շահագործել պէտք եղած կերպով, եւ այս պատճառական հարաւութիւնէն չեն կրցած մեծ օգուտներ քաղել։

Ի վերջոյ Ռուսերը նաւթահորերը վարձու կուտան ամբողջութեամբ՝ տարեկան որոշ գումարով մը։ Ռուս կառավարութիւնը դանք չահագործելու ըանքեր չուներ երբեք։ Հետեւաբար, այսպէս, նաւթի ճարտարուհասը լաւագիտութիւն մը չունենար բաւական երկար ատեն։ Ամենատարբեր տարբեր անձերու վարձու կը տրուի, եւ այդ անձերն ալ փոխանակ նաւթարդիւնագործութեան զարգացման համար ժամանակ կորցնելու՝ կը ջանան մէկ տարուան այդ ժամանակամիջոցը գործածել ի նպաստ իրենց ատանալիք տարեկան ահին։ Ուրեմն հ զր իրենց սեփական չէր լալը մեծ դժուարութիւն մըն էր, եւ մեծ խոչընդոտ մը՝ նաւթի ճարտարուհասի զարգացման համար։ հետեւաբար՝ այսպէս վարձակալները ժամանակ չեն ունենար այդ բանին վրայ մտածելու։ ինչ որ եթէ կարելի ըլլար, ուրի մեծ չահեր պիտի ստանային վարձակալները։ Ո տարի այս պատճառական ու թանկագին հեղուկը կը մնայ երկար ատեն գրեթէ անշահագործելի։ Նաւթի արդիւնագործութեան չզարգանալուն գլխաւոր երկրորդ պատճառն ալ սա եղած է։ Նաւթահորեր փորելու գործիքներ չկային այնուամենայնիւ հոգէն դուրս կը քաշէին դալէ։ Իսկ երկրորդ պատճառը սա է թէ նաւթը զանելու գործարանները կը պակսէին։ Ասիկա ժամանակի մեծ կորուստ մըն էր եւ նաւթի ճարտարուհասի զարգացման անպատեհ։

Վերոյիշեալ երեք գլխաւոր պատճառներով նաւթի չահագործումը երեսի վրայ կը մնայ երկար ատեն։ Մ. Դիի առանց հոր փորող գործիքներու ինչպէս կրնային խոր փոսեր փորել, թափանցել հողին խորին խաւերուն՝ առատ նաւթ ստանալու համար եւ այդպէս, գործեր ին ընդարձակելու։ Ո տարի անանք կը բաւականանան հողին մակերեւոյթին մօտ՝ վերին խաւերուն մէջ՝ փոքրիկ աւազաններ փորելով, որ կուգայ հաւաքուի աւազանին՝ յատակին եւ պտտին ճեղքուածքէն՝ հողին մակերեւոյթի խաւերուն մէջ պարունակուած նաւթը։ Ահա այսպէս երկար ժամանակ աւազաններու միջոցաւ նաւթ կը ստանան։ Ուրեմն կը տեսնէք թէ այս պիտի ձեռնարկի մը համար հոր փորող գործիքներու դոյութիւնը խիստ չահաւէտ եւ բարերար դեր մը պիտի խաղար. անշուշտ վիթխարի ժայռեր չպիտի յամառէին ընկրկիլ այդ գործիքներու ազդեցութեան առաջ։

Յետոյ այսպէս նախնական միջոցներով ստացուած անզուտնաւթը զանելու համար կանոնաւորագործարաններ չկային. ուստի կրկին մեծ դժուարութեան կը բախին, եւ կը ստիպուին այս գործողութիւնն ալ նախնական միջոցներով կատարել, ինչ որ ատագին ժամանակի կը կարօտի։

Այս կացութիւնը կը շարունակուի երկար ատեն, մինչեւ որ 1872 թուականին, ռուս կառավարութիւնը, վերջապէս յարմար կը դտաէ նաւթահորերը զանազան անձերու վաճառել։

Շատեր այս բարեպատեհ առիթէն կ'օգտուին. հողերը կը վաճառուին ու այնուհետեւ ազատ կերպով, իւրաքանչիւր հողատէր, իր սեփական նաւթահորդին արդիւնագործութեան զարգացման վրայ կը խորհի։

Այսպէս, նաւթի ճարտարարուհասը կը սկսի երեւան գալ. եռանդուն եւ ժրաջան գործունէութիւն մըն է որ կը սկսի նաւթահորերու միջեւ. ամէն մէկը կը սկսի Եւրոպայէն ու գլխաւորապէս Ամերիկայէն զանազան գործիքներ բերել տալ, որոնք անհրաժեշտ են. օրինակի համար, հոր փորելու եւ յետոյ նաւթ զանելու գործիքներ բերել կուտան, որոնց մասուցած ծառայութեանց ոյժէքը արդէն իսկ գնահատելի նկատուած էր վաղուց։

Ֆ.

(Մնացեալը յաջորդով)

Արտաքին Լուրեր

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՌՈՒՍԻՈՅ ԵՒ ՃԱՔՈՆԻ ՄԻՋԵՒ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Մանչուրիոյ մէջ. — Զինուորական նոր գործողութիւնները. Զանազան յարձակումներ.—Հաղորդուած յուսերու եղծուածքիւնը։

Թէեւ վերջնական կերպով յայտի չէ Մանչուրիոյ մէջ՝ Հուն-Հօ գետին շուրջը կատարուող բուռն ճակատամարտներուն արդիւնքը, սակայն անգլիական աղբիւրէ մանուանդ «Սէնթրէլ Նիւզի» Թոքիոյեն հաղորդած հեռագիրներէն սա յայտնի եղած է որ Ճաքոնները մինչեւ հիմա կրցած են եռ մղել Ռուսերուն կողմէ կատարուած յարձակումները։ Զինուորական այս վերջին գործողութիւններն ալ, առի անգամներուն պէս, անկարեւոր ընդհարումներով սկսան։ Թոքիոյի հեռագիրները կ'ըսէին թէ Ճաքոնները եռ մղած են Մազխոները իրենց գ. ուած դիրքերէն, քանի հոգի սպանած եւ քանի մը հոգի ալ գերի բռնած են։ Այդ դէպքը յունուար 23ին կը պատահէր։ Յունուար 22ին Բալրաթքին զորավարը Ն. Քոլա կոյսեր կ'ուղղէր Մրլենքօ զորավարին կատարած գործողութեանց վրայ ը դրձակ հեռագիր մը, որուն առալ բերած պարագաները արդէն յայտնի են։ Շա-Հոյի վրայ թշնամութեանց սկսած ըլլալուն համար, սակայն կ'երեւայ թէ նոյն թուականին եղածները այնքան կարեւոր չէին։ Ճաքոնները, Ռուսերուն կողմէ վրդովիչ շարժումներ տեսնելով. իրենք ալ լոր ձակողական պատերազմի սկսան։ Իւրաքանչիւրն է պատերազմի սկիզբները Ռուսերու ձախակողմեանքներուն պատճառներէն մէկը նկատուեցաւ Թնդանօթներու եւ մանուանդ դաշտային Թնդանօթներու թիւին անբաւականութիւնը։ Սեպտեմբերին Ռուսերը լեռներուն տասերու Թնդանօթներ միայն ունէին Մանչուրիոյ մէջ, սակայն հետզհետէ նոր դրութեամբ ութսուն թնդանօթներ Մուքէնեռաբուեցան։ Ռուսիոյ պատերազմական նախարարութիւնը վարանելէն ետքն թ. դանօթներ ալ ճամբայ հանեց։ Այդ թ դանօթներու ամբողջութիւնը, բանակներուն ունեցած թնդանօթներուն հաւասարն մէջ չէն եւ ընդհանուր պահեստ մը կը նկատուին։ Ռուրբաթքին զորավարին արամադրութեանը տակ դրուած։ Ճաքոնները, անոյշա իմանալով այդ պարտութիւնները, ըստ տիպարեան փութացնել իր նոր յարձակումը որ յունուար 23ին սկսաւ քիչ մը երկչոտութեամբ, 24ին ու 25ին սաստկացաւ եւ 26ին հին գլուխի օրը ուեւի կարուր հանգամանք մը ստացաւ։ Այդ թուականէն սկսելով, յարձակումները սպանի կատարեցան։

Հինգշաբթի, 26 Յուն.— Ճաքոնները բուռն ձախակողմը, Օքու զորավարին հրամանատարութեամբ, յարձակեցան։ Ռուսերուն ալ կողմը պատասխանեց եւ Հուն-Հօ գետը անցաւ սառոյցներուն վրայէն՝ Թնդանօթներով եւ բազմաթիւ հեծելազօրքերով։ Արդիւնքը անորոշ կը նկատուի, վասն զի ռուսական հեռագիրները իրենց լոյսոյութիւնը կը ծանուցանեն եւ ճարտնականներն ալ Ճաքոնները։

Ուրբաթ, 27.— Մշուշը եւ ձիւնը արգելք կ'ըլլան պատերազմին պէտք եղածին պէս շարունակուելուն։ Ինչպէս հեռագիրները երէկ ծանուցին, պատերազմի դաշտին վրայ մշուշը այնքան քանձր է որ զինուորները հարկադրուած են կասեցնել իրենց ընթացքը, քանի որ երթալիք տեղերնին չեն գիտեր։

Շաբաթ, 28 — Ճակատամարտը սկսած է եւ կը շարունակէ. սակայն իսկական արդիւնքները տակաւին յայտնի չեն. Տեղեկութիւնները թէեւ հակասական կ'երեւան, քանի որ Ռուսերը ու Ճաքոնները փոխադարձաբար իրարու կը վերագրեն յաղթութիւնը, սակայն «Սէնթրէլ Նիւզ»ի Թոքիոյեն հեռագիրներէն յայտնի կ'երեւայ թէ Ճաքոնները կրցած են կասեցնել Ռուսերուն յառաջխաղացութիւնը։ Երկու կողմէն եղած կորուստները բաւական չատ են։

ՀԲԼԻ ՄԻՋԱԴԱՐԸ

Միջազգային քննիչ յանձնաժողովը.— Վկաներու ունկնդրութիւնը.— Անգլիացի վկաներու յայտարարութիւնները։

Բարիզ, 26 յուն.— Հբլի միջադարի միջազգային քննիչ յանձնաժողովը կը շարունակէ վկաներու ունկնդրութիւնը։ Այսօր լսեց անգլիացի հինգերորդ վկան՝ Ուլիթրը Հէյլիսը, ձկնորս։ Բրիտանական կառավարութեան ներկայացուցիչ Պ. Օ'Պրիէնհարցքէնութեան ձեռնարկեց։ Վկան յայտարարեց թէ միջադարէն գիշերը ձուկ կ'որսար Տոգկէր Պանքի վրայ, եւ լսեց.

«Բոլոր նաւազները լեցին փողի մը ձայնը նաւախումբը կազմող առոյգներ մարտանաւին մէջ։ Այդ միջոցին մարտանաւերը սկսան կրակ ընել եւ ասպիտանարար մեր անցնելու պահուն, կրակը շարունակեցին։ Իւրաքանչիւր մարտանաւ ունցած պահուն ելեկտրական լուսարձակները մեր վրայ ուղղեց եւ կրակ ըրաւ։ Այդ նաւախումբին մէջ երեք մարտանաւ համբերեցի։ Հրաման տուի նաւերուս որ մեծ արագութեամբ երթան, վասն զի կը վախնայի թէ մի՛ գուցէ երրորդ մարտանաւը մեր ն ուերու խումբին մէջ մտնէ։ Սկիզբները կարծեցի թէ ճակատամարտի նմանութիւն մը կը կատարուի, սակայն յետոյ հասկացայ թէ այդ մարտանաւերը իրական կերպով կրակ կ'ընէին։ Ի՛նչ կոծութիւնը տեւեց քառնէն երեսուն վայրկեան.»

Վկան մանրամասնօրէն պատմեց Ռուսերուն թնդանօթաձգութեան տարբերած մեթոտները։ Ա. գլխական տասուր-կը հարցուց վկային թէ նոյն շարժեալուն մէջ օտարական կամ արտաքոյր շգենաւեր տեսած էր եւ թէ իր նաւաշներուն մէջ օտարականներ կային։ Վկան ժամանակի պատասխան տուաւ երկու հարցումներուն։ Վկան բացատրութիւններ տալով իր գտնուած տեղին եւ իր լոյսերուն եւ առագաստներուն դիրքին վրայ, ըսաւ.

«Նաւերու առաջին խումբը անցաւ, առանց մեր վրայ կրակ ընելու։ Առեւտրական երկու շգենաւերուն ունեցած լոյսերը կանոնի համապատասխան էին։ Ելեկտրական լուսաձակ չունէին։»

Անգլիական պատերազմական Սըր Լուիս Գոմոն հարցուց վկային որ կը կարդ՝ թէ մարտանաւերը ուղղակի կրակ ըրած էին իրենց վրայ, թէ ռումբերը ասատասուի հեռաւանքով իրենց դպած էին։ Վկան պատասխանեց թէ ուղղակի կրակ կ'ընէին իրենց վրայ, սակայն չէր կրցած ճշդել թէ փոքր Թնդանօթներու միջոցո՞վ էր թէ խոշորաչափներու։ Ռուս պատերազմական Պառոն Թոպ ալ սա հարցումը ուղղեց վկային.

«Վկան կրնա՞յ հաստատել թէ իրենց մէջ որ եւ է օտար նաւ չէր մտած։

Պատասխան —Ոչ, ասկէ ետքերեւ էր։

Հարցում.—Դուն որ վկան կ'ըսէ թէ գիշերը լաւ մութ էր, կրնա՞յ ըսել որ իրենց ձկնորսի նաւերուն հետ որ եւ է օտար նաւ չկար, ձկնորսի նաւերուն գերեալ տարածութեան մէջ։

Պ.—Ո՛չ եւ բան մը տեսայ եւ ոչ ալ նաւազները։

Հ.—Բայց կրնա՞ք հաստատել թէ օտար նաւեր չկային։

Պ.—Տեսածս միայն կրնամ հաստատել

Այդ վկան քաղաքացի եղաւ անգլիական ուրիշ վկայ մը բերուեցաւ՝ Հէմս 29 տարեկան, անգլիական հպատակ, նաւազներու պատ։ Դարձեալ բ-իրանական պատերազմ-կը սկսաւ հարցաքննել։ Վկան միջադարի պատերազմը բրաւ։ Ճանձնաժողովը այս իրիկուն նոր էն կը գումարուի եւ վկաներու ունկնդրութիւնը կը շարունակուի։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՇՈՒՐՋԸ

Շրոսկի զորավարը Կ. Պոլսեն պ'ելլ անցնելի.— Ամխաբարձ նեւեր.—Բանակի խոնանցներ.— Ռուսական ընդհարվեալ տեղեր։

Բարիզ 26 յունուար։— Շրոսկի զորավարը կինը եւ անոր ընկերացող ըստպանները ամանք Կ. Պոլսոյ ճամբով Ռուսիա պիտի դառնան, ինչպէս ծանուցուեցաւ։ Շրոսկի զորավարը ու հետեւորդները Մէռժբրի Սպրպիկն չգենաւով Բոռ-Սաթա պիտի ժամանեն եւ անկէ ալ ռուսական Ընկերութեան Ամուրյ Զրնչիով չգենաւով Կ. Պոլսէն պիտի անցնին։ Կ. Պոլսոյ ռուս գաղթականութիւնը փութալուն ընդունելութիւն մը պիտի ընէ Շրոսկի զորավարին։ Մասնաչգենաւով մը մինչեւ Մարմարա ընդառաջ պիտի երթայ եւ յետոյ մինչեւ Սեւ Ծովի բերանը պիտի ընկերանայ։

—Բոռ-Լուիէն (Մօրիս կղզի) հեռաւեալը կը հեռագրեն.—Մէռժբը ի Մարի Թիմ Ընկերութեան Նաբալ չգենաւը Տիէկօ-Սուարեզի մօտերը յունուար 13ին հանդիպեցաւ երկու խոշոր չգենաւերու որոնք ածուխ բեռցած էին ռուսական մարտանաւերուն համար։ Ցիանական չգենաւը ուրիշ երեք հատ ալ հանդիպեր է յունուար 10ին։ Զոյց կայ թէ Պալթիկի ռուսական նաւատորմիղին մարտանաւերը յունուար 17ին Նոսի-Պէ կը գտնուէին, եւ թէ Մատակասքարի ջուրերը պիտի մնան, մինչեւ որ յայտնի ըլլայ Հբլի միջադարին քննիչ յանձնաժողովին որոշումը։ Երկու չգենաւեր՝ Ամաթոնկա եւ Օրմսպի՝ Բոռ-Լուի ժամանեցին, կը կարծուի թէ ածուխ բեռցած են ռուսական մարտանաւերուն համար։

—Մուքէնի ժէջ բանակի յառաջ շարժումն խոշոր նեղներ կը չինուին։ Ատանք զանազան կարծերէ բաղկացած են եւ գրասանուրու միջոցաւ պիտի փոխադրուին, կարգ մը պարագաներու մէջ գործածուելու համար այն խոհանոցներուն տեղ որ կառքերու վրայ հաստատուած են։ Այդ շարժումն նոր խոհանոցները փոխել երկու կարասներ են որոնք գերասարն երկու կողմերը դրուած են։ Իւրաքանչիւր կարասի մէջ 18էն 19 լիտրանց սամովար մը կայ՝ ջուր եռացնելու համար։ Կարասէն զատ հանուած խոշորակի մը տաք ջուր կ'առնուի՝ թէյի պատրաստութեան համար։ Կարասին մէջ կարելի է նաեւ սան մը դնել՝ քառասուն հոգի՝ ոց ապուր պատրաստելու համար։ Այդ շարժուն խոհանոցները արդէն գործածուած են ռուսական բանակին մէջ։

—Նէվաքի-Բրսաբէքի նաւագործարաններուն մէջ գաղտնի շինուեցան ռուսական ընդծովեայ հօթը շգենաւեր՝ ամերիկեան դրութեամբ։ Նոյն նաւագործարանին մէջ ցած թնդանօթակիրներ ալ կը շինուին՝ Մանչուրիոյ գետերուն մէջ երթեւեկելու համար։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԼՈՆՏՈՆ, 30 յունուար.— Օեսմա մարէշալը իր զրկած երկրորդ հեռագիրի մէջ կ'ըսէ թէ վերջին ընդհարումներուն առեն Շանկ-Թանկի կողմերը Ռուսերուն կորուստը ասոր հարիւր հոգի է եւ Ճաքոնները ալ՝ հինգ հոգոյ։

ԹՈՌԻՕ.—Հայ-Բու-Թալի գրաւումէն առաջ Ճաքոնները կողմէ կատարուած հակայարձակումը մեծ կորուստներ պատճառած է Ռուսերուն։ Ռուսերը երբ Հուն-Հօ գետէն կրկին անգամ կ'անցնէին դէպի հ ետ երթալով, Ճաքոններուն հալածանքը ենթարկուեցան եւ հինգ հարիւր Ռուսերէ Ճաքոններուն ձեռքը դերի ինկան։ Ռուսերուն ամբողջ ալ կողին վրայ թէեւ մեծ դժունէութիւն ցոյց տուեցան, սակայն քանքարեալ ապ։ եւ հազարաւոր հարիւր զինուորներ սպանուեցան։ Սամսէքուն երբ Ռուսերուն ձեռքը անցաւ, Ճաքոնները բազմաթիւ նոր զինուորներ ստացան եւ ճարտնական հեռաւակներուն բուռն կրակին հանդէպ ռուսական հեծելազորքերը մեծ բան մը չկրցան ընել։ Այդ ընդհարումներուն մէջ Ռուսերուն տիպերական զօրագունդերը իրապէս մեծ զոհողութիւններ ըրին։ Կ վկասի հեծելազօրքերուն քաջութիւնը սքանչացուցիչ պատմուեցաւ։

ԼՈՆՏՈՆ.—«Սէնթրէլ Նիւզ» կը ծանուցանէ թէ Ճաքոնները, եռ մղելով Ռուսերուն յարձակումը Սամսէքուի դէմ, գրաւեր են այդ տեղը։ Ատոր վրայ՝ Ռուսերը նահանջեր են Սամսէքուէն։

—Ճաքոնական երեք հեծելազունդեր բուռն յարձակում մը կատարեցին՝ ռուսական հրետանի մը գրաւելու համար, բայց չյաջողեցան։ Ճ-քոնները որոնք ռուսական Թնդանօթ երուն կրակէն դժուարին կացութեան մէջ էին, պայարուեցան ռուսական հեծելազորքերէն, որով անարկու ընդհարում մը կատարուեցաւ։

—Օսման մարէշալը ճակատամարտին վերջին շրջանին վրայ սա տեղեկագիրը դրկած է Ճաքոնի ընդհանուր սպայակոյտին.

«Շաբաթ օրը Ռուսերը նահանջի սկսելով Հուն-Հօ գետը անցան. Ճաքոններուն կողմէ հալածելով։ Այդ նահանջին առեն Ճաքոնները դերի բռնեցին հինգ հարիւր Ռուսեր։ Թէեւ Ռուսերը շարունակեցին ամրակոծել Ճաքոններուն ձախ թեւը, սակայն Ռուսերուն ալ թեւը մեր յարձակումներուն չկրնալով դիմադրել, նահանջելու հարկադրուեցաւ.»

ԲԵՌԵՐՍԲՈՒՐԻ.— Մուքէնէն ուսա գործակալութեան ուղղուած հեռագիր մը Սանկբուի ճակատամարտին մանրամասնութիւն եր հաղորդելով, կ'ըսէ թէ Հուն-Հօ գետին ձախ կողմը ճակատամարտը կը շարունակէ եւ յունուար 27ին ի վեր ռուսական բանակը երեք օրուան մէջ տասը գիր առած է Ճաքոններուն ձեռքէն։

—Սախարով զորավարը սա հեռագիրը ուղղած է Ռուսիոյ ընդհանուր սպայակոյտին.

«Ամ-դախ հեծելազօրքերով դէպի հարաւ գացող Միլլէնքօ զորավարին լուր մը չտուին, որով անոր ի՛նչ ըլլալը չգիտնալուս համար մահ գալուեան մէջ ենք։ Բնաւ տեղեկութիւն չունինք թէ վերջին մէկ քանի օրերու մէջ Միլլենքօ զորավարը ո՛ւր կը գտնուի։ Թէեւ զրոյց ելաւ թէ Թիւով իրմէ աւելի եղող ճ բանական զինուորներուն կողմէ պաշարուած է, բայց այդ զրոյցը չհաստատուեցաւ։»

ԼՈՆՏՈՆ.— Ֆուզանի ճամբով Ֆէնկ-Հուանկ-Զենկէն կը հեռագրեն թէ Ռուսերը թէեւ բաւական ուխտաւոր են պահպանելու Սանկբուն, սակայն սոսպուսարեն հեռանալ անկէ։

—Ռուսական բանակին նահանջին եւ կլած մեծ կորուստներուն լուրը դառն յուսավրիպութիւն մը առաջ բերեր է Բեռերսպուրգի մէջ, ուր կը կարծուէր թէ Բուրբաթքին զորավարը պիտի կրնայ յաղթանակ մը տանիլ, ինչպէս կարծեցը նել կուտային իր առաջին տեղեկագիրները։

—Ոը հաստատ ուի այն լուրը թէ Մուկէնքօ զորավարը սրանքէն վիրաւորուեր է Սանգբուի ճակատամարտին մէջ։

—Շանկայէն առնուած հեռագիր մը կը հաստատէ վլասիվոսթոքի պաշարման լուրը՝ Հաքոսթէ գտնուող ճարտնական նաւարտիին կողմէ։

ԹԻՊԼԻՊ, ՉԻՆ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ

Անգլիոյ ու Թիպէթի միջեւ կնքուած դաշնադրութիւնը.— Չինու վաւերացումը.— Անգլիոյ ընկերիր.— Կարեւոր ուսումնասիրութիւն մը.— Հնդկաչին։

Լոնտոն 26 յուն.— Պ. Ուլէր, պարբերական հանդէսի մը մէջ, Թիպէթի խնդրոյն վրայ խիստ շատ ուսումնասիրութիւն մը կատարելով կ'ըսէ.— «Անգլիա, կատաղել յաջողութիւն մը ունենալու համար Թիպէթի այս խնդրոյն մէջ, պէտք էր Չինու վաւերացումը ձեռք բերել անգլիերէնեան դաշնադրութեան համար, ասանց սակայն թալ տալու որ Չին իր հիմա ունեցած իրաւունքը պաշտպանէ՝ Թիպէթի գործերուն միջամտելու մասին։ Թիպէթի վրայ Չինու ունեցած դերիշխանութեան կեղծիքը, զոր Անգլիա իբրեւ իրականութիւն մը նկատեց, եւ զոր դիւանագիտական գրութեան մը հիմը ըրաւ, աւելի անպատճառ բէգիրի իշխանութեանց համար, ոյս մը ներքոյ՝ ած է Անգլիոյ հակառակորդներուն թէ կրնան միջեւ մէկ ատենան յաջողելու սակայ լուրեամբ Թիպէթի այդ խնդրոյն, որուն եւ ոչ մէկը խառնուելու իրաւունք ունի։ Անգլիա այնպէս վարուելով որ Չինու գերակշռութիւնը գոյութիւն ունի՝ նոյն իսկ Լհասայի վանականներուն քաղաքական որոշումներուն նկատմամբ, անգլիերէնեան դաշնադրութեան տուաւ չինական խնդրոյն մէկ մասին հանդամանքը։ այդ կերպով առնուած եղաւ որ իրեն դէմ հլլէ Չինու ամբողջութեան պահպանման խնդիրը զոր ինքն ալ ասկէ առաջ երեւան հանեց Ռուսիոյ դէմ՝ Մանչուրիոյ նկատմամբ։ Բոլոր քաղաքակրթեալ ազգութիւնները եւ նոյն իսկ Տալայի-Լաման այդ կերպով արտանուած էին բաղաքելու այդ դաշնադրութեան դէմ։ Այդ պատճառով էր որ Չինու կառավարութիւնը Դերմանիոյ ու Ճաքոնի հետ անխուսափելի կնճռոտութիւններէ եւ մանուանդ հիւսիսային արեւմտեան նահանգներուն Զինուցիներէն, որոնք կրնային փոխառնել Տալայի-Լամային առաջնորդութեամբ լաւ ժամ մը առաջ բերել, վախնալով, չէր համարձակեր ստորագրել դաշնադրութիւնը։ Սակայն ասելին կայ։ Չինու կառավարութիւնը քաջալերուած էր ոչ միայն Ռուսիոյեն, Դերմանիոյեն ու Տալայի-Լամայի ներկայացուցիչներ, այլ ▌ Ճաքոնեն եւ մանկլականութիւն տարուելու պաշտօն ունցող Դաշնակցութիւնն «Թանկ-Վէ-Հու-Բաօ» որ իր համանուն պաշտօնաթերթին մէջ ամէն օր կը քննադատէ դաշնադրութեան ուղղութիւնը. նաեւ Բէգիրի իշխանութեանց մօտ մասնաւոր կ'ըսէ թէ օրքան վատագոյր է անգլիական ազդեցութեան գերակշռութիւնը ճարտնական ազդեցութեան վրայ։ Ո սի Չին կարեւորութիւն տուաւ այս կուսակցութեան թելադրութեանցը։ Մը բագրին վերջնական որ եւ եւ է լուծումը յետաձգուած է. նոյն իսկ անկարելի եղած է Անգլիոյ կողմէ հիմա ընդունուած հիմերուն վրայ, եւ Մեծն Բրիտանիոյ կարմանցուցած ժամանակէն Տալայի-Լաման կ'օգտուի։ Ուրեմն ինչ ընելու է Անգլիա։ Եթէ չուզեր երկու-երեք տարիէն խիստ անպատճառ պայմաններու մէջ վերադարձ վերջիրս կատարած արշաւանքը վերջնին երկու տարիներու լաւ քաղաքականութեան արդիւնքը ոչնչանալու համար, պէտք է իսկոյն եւ կենալ Չինու գերակշռութեան կեղծիքէն, որպէս զի բոլոր ազգութեանց կողմէ բաղաքներու պատճառ չըլլայ։ հարկ է հասկնալ թէ քանի մէջ թէ պէտք չունի նոյն դաշնադրութեան վաւերացուցելուն Չինու կառավարութեան կողմէ, թէ այսու հանդերձ տրամադիր է բանակցելու, բայց սա բացակայ պայմանով որ Չին պէտք է անփոփոխելի ընդունի դայ՝ բարեկամաբար անոր պարունակութեանը մասին բանակցելու համար բաւականանալով։ Եթէ Չին հակառակի, չատ նպաստաւոր ուրիշ մը պիտի ըլլայ հասկցնել անոր որ եթէ իր այդ ընթացքը չարունակէ, Թիպէթի վրայ անուանական գերակշռութիւնն ալ պիտի ոչնչանայ։ Անգլիա եթէ չմամբարձակի ազդու միջոցներ ձեռք առնել, որոնց հեռաւանքը նոյն իսկ կրնայ ըլլալ դիւանագիտական գործակալի մը հասատաւիլը։ եթէ կը վախնայ իրմէ նուազ յաջողած հակառակորդներու մեղադրանքներէն, ա՛նշուշտ Հնդկաստանի փոխարքային՝ Լորտ Քըրզընի քաղաքականութիւնը սխալ մը եղած պիտի ըլլայ։

Բարիզ — Այցեալ հակառակորդին Ֆրանսայի գաղթական նախարարութիւնը սպայ մը ղրկեց Հնդկաչին՝ մասնաւոր պաշտօնով մը, որուն մէջ կան նաեւ Ճաքոնի ձեռնարկները։ Գաղթական նախարարութիւնը եօթը տարիէ ի վեր քաղաքային ու զինուորական պաշտօնեաներէ տեղեկագիրներ ստացաւ՝ ծանուցանող՝ ճարտնական ներմուծումը՝ առեւտրական տեսակէտով եւ մանուանդ լրատուի եւ տեղեկութեանց կատարելագործելու կազմակերպութիւն։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԵՒ ՍԷՆ-ՏՕՄԻՆԻԿ

Երեսփոխանի մը առաջարկը.— Համաձայնութեան տուրքը։

Ուաշինկթըն, 26 յուն.—Մերկուսաս կան հանրավաքական Պ. Պաքն, ձերբակալեցին, առաջարկ մը ըրաւ Մեքսիկոյին, խնդրելով որ դեկուցուի Մ. Նահանգաց եւ Տոմինիկեան Հանրապետութեան միջեւ կատարուած բրոթոքոլը։ Այս առաջարկը դուսեցաւ արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին։ Մերկուսիոյի մէջ կարիքի դալի փոփոխութիւն մը առաջ եկած է ի մասին արտաքին գործոց պաշտօնական բանաթոքի։ Սէ-Տոմինիկի Թեւորութեան խնդրին առթիւ։ կարգ մը երեսփոխաններ եւ նոյն իսկ հանրավարկանները կը կարծեն թէ Սէն-Տոմինիկի հետ եղած համաձայնութիւնը, որ նոյն հանրապետեան հեղուին ամբողջութիւնը կ'երաշխաւորէ, պարտի կանոնաւոր դաշնագրի մը ձեւ ունենալ, Մերկուսիոյեն վաւերացուած։

ԱԾՈՒԽԻՆ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Ածուխի արտադրութիւնը — Արհարկան յանձնախումբին եզրակացութիւնները։

Լոնտոն 26 յուն.— Մեծն-Բրիտանիոյ ածխային հարաւութիւնները քննելու պատճառ ունեցող արքայական յանձնախումբը հրատարակեց իր տեղեկագիրը։ Ցանձնախումբը կը վարանի որոշ կարծիք մը յայտնելու այն տեսակետներուն մասին որ պիտի երկարաձգուի մինչեւ ոպատաւոր ածխին հարաւութեան։ Կլոր հաշիւով՝ ասրին 230 միլիոնի ածուխ կը հանուի Մեծն-Բրիտանիոյ մէջ։ Կը հաշուուի թէ ածուխի խաւերը 100 միլիոն թոնէն ուելի ածուխ չեն կրնար տալ։ Հաւանական չէ որ կարելի ըլլայ այսուհետեւ արտահանուած ածուխին տարեկան քանակութիւնը աւելցնել ամէն տարի, ինչպէս կ'ըլլայ հիմա։ Ցանձնախումբը կը հաստատէ թէ բաւական մասուր ժամանակի մը մէջ հարկ պիտի ըլլայ նուազեցնել արտահանուած ածուխին քանակը։ Ցետոյ պիտի գայ չբլան մը՝ ուր կայուն պիտի մնայ արտահանութիւնը, սակայ տատիճանաբար նուազելով։ 1870էն ի վեր՝ Անգլիոյ մէջ ածուխին քանակութիւնը կրկնապատկուած է, մինչ քառապատկուած է Գերմանիոյ մէջ եւ տասնապատկուած՝ Մ. Նահանգաց մէջ։ Միւս բոլոր երկիրներն ալ աւելցած է ածուխի արտադրութիւնը։ Ցանձնախումբը կ'ենթադրէ թէ ածուխի պահեստի քանակը բաւարար է, հետեւաբար առայժմ հարկ չկայ արգիլել ածուխի արտադրութիւնը կամ չափաւորել. տարբ դնելով անոր վրայ, բան մը որուն դէմ կը բողոքեն հանքի տէրերը։

Ա

պիտի գուշակէ անձրեւտ կամ երաշտ ըլլալը։ Որպէս զի զուտ գիտական հանգամանք ունենայ այս մրցումը, Մ. Նահանգաց նախագահը պիտի նշանակէ հինգ գիտուններ՝ համալսարաններու մէջ դասախօսող։ Ասոնք տեսակ մը գերագոյն դատարան պիտի կազմեն։ Իւրաքանչիւր մրցակից երեք զանազան երկիրներ պիտի ընտրէ, կարելի եղածին չափ հեռու իրարմէ, եւ պիտի գուշակէ օդին վիճակը՝ ամբողջ ամիս մը՝ ամէն օր զատ զատ։ Յետոյ, ծիրդ կառնող գուշակները պիտի ներկայանան համալսարանական բրոֆէսէօրներուն եւ իրենց գիտական պատասխանատուութիւնները պիտի պարզեն, որոնցմէ թելադրուած էին իրենց կոնխա տեսութեանց մէջ։

ՆԵՐՄԻՆ ԼՍՈՒԹԵՐ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ. — Իւլսի երկրորդ ասիճան արուեցաւ հեռագրական ու Թըլ-Թատարական վերատեսչութեան քոնթրոլի դիւանին միւմէյիզ Հաճի Ալի Բաթիպ էֆ.։

—Ատանայի նահանգին եկմական քննիչ անուանուեցաւ Էնկիւրիի նահանգին եկմական քննիչ Ֆազլ էֆ., որուն յաջորդեց Ատանայի նահանգին եկմական քննիչ Հաճի Նէճիպ էֆ.։

—Մուսուլի նահանգին տէֆթէրտար անուանուեցաւ Պինկազիի գուտարին հաշուակալ Աղաւ էֆ.։ Էէմնոսի գուտարին հաշուակալ անուանուեցաւ Պայազիտի գուտարին նախորդ հաշուակալ Հասան Բիւլտի էֆ.։

—Երկրորդ կարգի Օսմանիէ պատուանշան արուեցաւ զինուորական բարձրագոյն նախագիրներուն Տէօրէն գընդապետ Բոնիֆ պէյի։

ՄԻՍԻՆ ԴԻՆՐ.— Թուրք լրագիրներու այսօրուան Թիւին մէջ հետեւեալ Պաշտօնական Զեկոյցը հրատարակուած է.

«Դոյս. Իրատէ մը հրամայած էր՝ հարկ եղածը ի գործ դնել, որպէս զի Կ. Պոլսոյ մէջ չբարձրանայ միւին գինը, քանի որ միջ անմիջական պէտքերէն մէկն է։ Նախարարաց Խորհուրդը ըստ այնմ խորհրդակցելով, որոշեց որ օշխարները, գառնուկները, այծերը եւ երկրագործական ծառայութեանց չյարմարող արիքստ կամ խեղանդամ եղերը ու գամէշները արտածուին. իսկ Բիֆթիկ արտադրող այծերու արտածման դէմ եղած արգելքին պահպանման ուշադրութիւն ըլլալով հանդերձ, երկրագործական ծառայութեանց յատուկ եղերուն եւ գամէշներուն արտածումը արդ լուսի Իզմիրի, Սէլանիկի Պէրութի ու Իսքէնտէրունի նաւահանգիստներէն։ Այս որոշումը կայս. Իրատէով վաւերացուելով, հաղորդուեցաւ պէտք եղած տեղերը»։

ՏԵՍՈՒԱԾՈՒԹԻՒՆ.— Գերմանիոյ, Իտալիոյ ու Ֆրանսայի դեսպանները, Անգլիոյ ուՌուսմանիոյ դեսպանատան գործակատարները, պուլկարական գործակատարը և Հանրային Պարտքի վարչական Խորհուրդին նախագահ Պ. Պէրժէ, երէկ, Բ Դուռը երթալով տեսակցեցան Մեծ-Եպարքոսին հետ։

—Իտալիոյ դեսպանը նաեւ տեսակցեցաւ արտաքին գործոց նախարարին հետ։

—Օսմ. Պանքային ընդհանուր Տնօրէն Պ. Տրֆէ, Տնօրէն Բանֆիրի պէյի հետ, երէկ, եկմական պաշտօնարանը երթալով տեսակցեցաւ նախարար Նազիֆ փաշայի հետ։

ՏԱՐԻԻԼԻԱԲԸՐ.—Կրթական պաշտօնարանին մէջ կազմուած յանձնաժողովը որ պաշտօն ունի Տարիւլթարրին մէջ արհեստներուն ուսանդման եղանակը պատրաստել, սկսաւ խորհրդակցութեանց. նախ նկատողութեան առաւ դեռնկուս Թիւնը եւ որոշեց ձեւի եւ կարի ճարտար վարպետներու միջոցաւ ուսանդել տալ։

ԴԱՏԱԿԱՆ պաշտօնեաներու ընտրութեան յանձնաժողովը, երէկ, գումարուեցաւ նախագահութեամբ Ապաիւրքսմանի փաշայի նախագահութեամբ եւ պաշտօնեաներու ընտրութեամբը զբաղեցաւ։

ՍԷԼԱՆԻԿԻ ասիկաւ-զինուորներու վարժարանի մէջ զինուորական երկու սպաներ ալ պիտի պաշտօնավարեն։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԻՇԽԱՆԸ.—Վիեննայէն կը գրեն յունուար 15)28 թուականով.— Պուլկարիոյ Ֆէրտինանտ իշխանը այսօր հոս ժամանեց մասնաւոր կառատարով. կէսօրէն երկու ժամ առաջ՝ կոմս Մաւրանի անունով։ Ուղղակի ձիաւոր-դէրբէ վիլլան գնաց եւ հոն ընդունուեցաւ Քլոթիլտ արքադուհիին եւ Օրլեանի դքսուհիին կողմէ։ Յետոյ այցելութիւն տուաւ Եռանգ արքադուհիին որ հիւանդ է։ Ֆէրտինանտ իշխանը Պերլինէն լուրի կը սպասէ։

—Պուլկարիոյ իշխանը ակնկալուած Բաղաքային Արժանիք պատուանշանը արուաւ Սերպիոյ նախարարապետ Պ. Բորիչի եւ իր կենդանագիրը, ադամանդով զարդարուն լրջանակի մէջ՝ Տիկին Բորիչի։

ԻՏԱԼԻՈՅ ԴԵՍՊԱՆԸ.—Իտալիոյ Թագաւորը իր իսկ նախաձեռնութեամբ Սէն-Մորիս եւ Լոզան պաշտօնական երրորդ կարգը տուաւ Կ. Պոլսոյ իտալական դեսպան Իմբերիալի տի Ֆրանքավիլա մարքիզին։

ԱՆԱՍՆՈՅ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ.— Իգսամի մէջ հաստատուած կը կարդանք.— «Կ. Պոլսոյ մէջ Օրթա անուն ապահովագրական Ընկերութիւն մը կայ որ անասունները կ'ապահովագրէ։ Անցեալ տարի զոյգ մը անասուններ ապահովագրուեցան այդ Ընկերութեան՝ երկու հարիւր ոսկիի։ Յետոյ անասուններէն մէկը հիւանդացաւ։ Ընկերութեան իմաց տրուելով, անոր անասնաբոյժը հարկ եղած դարմանները բրաւ, սակայն օգուտ մը չունեցաւ եւ անասունը կորաւ։ Տէրը ատոր ապահովագինը պահանջեց Ընկերութենէն որ պատասխանեց թէ Բարիզի կեդրոնին գրուած ըլլալով,՝ՀԿ գումէ լուրին վրայ պէտք եղածը պիտի գործադրուի. նաեւ ծանուցուեցաւ որ ապահովագինէն հարիւրին քսան զեղ՝ը պիտի ըլլայ, թէեւ այդ տեսակ տրամադրութիւն մը չկար պայմանագրութեան մէջ։ Անասունները տէրը հաւանեցաւ, բայց քանի մը ամիս եւաքը Ընկերութիւնը ծանուց թէ իր օտարութիւնն է տարոյն վերջը հաստատել ապահովագինները, եթէ չահ մը գոյացած ըլլայ։ Տարոյն վերջն ալ անցաւ, բայց նորէն վճարում չեղաւ։ Հիմա կը հասկցուի թէ այդ Ընկերութիւնը տեւաւորական պատիւ չունի եւ նոյն իսկ կարելի է որ խարեբայական գործառնութիւններ կատարող հաստատութիւն մըն է։ Կարելի չէ մտարբեր չէջով նայիլ Ընկերութեան մը որ Կ. Պոլսոյ մէջ այդ ասիճան խարդախութեան մը գործելով, ժողովուրդը կը խաբէ։ Օրամ Ընկերութիւնը միւս օտարութիւնը ըրած է իր յանձնառութիւնները չգործադրելով այդ կարգի անիմաստ պատրուակներով։ Այդ Ընկերութեան հաստատման նպատակը պարզ խաբեբայութիւն մըն է։ Հաւանաբար ժողովուրդը կը յարդարենք չխաբուիլ նոյն Ընկերութենէն. նաեւ այդ մասին ձեռնհաս պաշտօնարանին ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք.»

ՊԷԼՃԻԱԿԱՆ դեսպանատունը խնդրեց օսմ. կայս. կառավարութենէն որ պատուիրակ մը ղրկելով՝ պաշտօնապէս մասնակցի Լէյմի մէջ յառաջիկայ տեսակցութիւնին գումարուելիք առեւտրական համաժողովին։

ՊԱՊԱԿԱՆ նոր նաւիրակ մանչենէոր Թաչլի Բորչելի յունուար 30ին Կ. Պոլիս կը ժամանէ։

ՌՈՒՍԻՈՅ Սրնոդին մօտ ընդհանուր դատախազ Պ. Բոպիեդոնոսկէվ նամակով մը ծանուցեր է Ցուցաց Ս. Պատրիարքին թէ Սինոդին հակաղութեանը տակ ապագրուած յունարէն, սլաւներէն, ռուսերէն ու լատիներէն Աւետարանին 8րդ պրակը ղրկուած է։

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՅԻՆ Ղալաթիոյ չէնքին եաւեր կողմը նոյն հաստատութեան հատ մը նոր չէնք մը պիտի կառուցուի։ Աշխատութիւնները մայիսին պիտի սկսին։

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ռուսական դեսպան Պ. Լոնովարի, Բարիզէն Պուքրէշ դառնալու պատուն, Վիէննա հանդիպեր եւ տեսակցեր է Աւստրիոյ-Հունգարիոյ արտաքին գործոց նախարար Կոլուխովսքի կոմսին հետ։

ՄԱՀԱՑՈՒՑԱԿ.— Կ. Պոլսոյ ու արուարձաններուն մէջ յունուար 10էն 16 պատահած մահերու թիւն է 422, որոնց 2ը՝ կեղծամէկէ, 9ը՝ ծաղկախտ, 4՝ թիֆոյէ, 42ը՝ շնչողական գործարաններու հիւանդութիւններէ եւ միւսները զանազան տախտէ։ Ծաղկախտ պատահած տեղերն են.— Ղալաթիա՝ 1, Բերա՝ 1, Եէնի Պազէ իսլամ թաղամասերու հիւանդանոց՝ 1, Ճիպալի՝ 1, Խասքեոյ՝ 2, Թաթավլա՝ 1. Գոսքի Փալա՝ 1 եւ Սիւլէյմանիէ՝ 1։

ԿԱՄՈՒՐՋԻՆ ԱՐԿԱՍԸ.— Նաւահանգիստի վերատեսչութիւնը, ծովային նախարարութեան անունով, հղեր հինգ հարիւր ոսկիի վնասի հատուցում պահանջեց Թրիս Աէյիֆիի առագաստանաւին տէրերէն, կամուրջին պատճառած վնասին համար։

ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ կը գրեն թէ Գահիրէի այս տարուան «սէզոն»ը չատ փայլուն է եւ բազմաթիւ մեծ անձնաւորութեանց ժամանմանը կը սպասուի։ Շուէյ-Նոր վէկիլ Թագաւորին արդէն արդէն հոն կը գտնուի։ Հեղինակ պիտի այցելեն նաեւ Իսմէէնի նախկին կայսրուհին, Բանոթի դուքսը ու դքսուհին, Տըվէնշիրի դուքսը եւ դքսուհին եւայլն։

ԱՑՏՐՆԻ նահանգին ազգութիւնէն վնասուածներուն համար կազմուած հանգանակութեամբ կազմուած յանձնաժողովը մինչեւ հիմա վաթսուն հազար դրուշ հանգանակած է։

ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐԸ.—Վեց հարիւր երեք ուխտաւորներ, երէկ իրիկուն, ճիաւոր ուղեւորեցան։

—Եգիպտոսէն երեք հազար հինգ հարիւր ուխտաւորներ ճիաւոր ժամաներ են։

—Մինչեւ հիմա ճիաւոր հասած ուխտաւորներուն թիւն է 37,876 եւ նաեւ ժամանածներուն ալ՝ 6259։

ՎԱՆԱՑ մէջ յունուար 15ին ու 16ին քէրեւէ դէպք ու մահ չէ պատահած։

ՋՈՒԿԵՐՐ.—Երկու օրուան բաւական հովին հետեւանքով, առջի օրը, վերին Վասփորի մէջ մեծաքանակ ձուկեր երեւան ելած ըլլալով, ձկնորները բաւական գործ տեսան։

ԽԱՐԲԵՐԴԻ նոր նախայ Հաճի Բիքթաշ էֆ. իր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ։

ՀԱԲԻԻԲԱՄԵԱՑ.— Սկիւտարի Սէլիմիէ թաղին մէջ առջի գիշերը մեռաւ Սէլիա Պապա անուն ան՝ մը՝ հարիւր տասնրհինգ տարեկան։

ԹԻՖԼԻՍԻ օսմ. ընդհանուր հիւպատոսը կը հեռագրէ թէ յունուար 1էն 16 Թիֆլիսի, Երեւանի ու Պաքուի մէջ քոլերէ դէպք եւ մահ չէ պատահած։ Յունուար 15ին Ալեքսանդրոպոլի մէջ մէկ դէպք պատահեր է։

ՕԴԵՐՈՒ ՎԻՃԱԿԸ.—Անցեալ չորթ ու կիրակի Իզմիրի ծովածոցին մէջ փչող հիւսիսային բուռն հովը զանազան վնասներու պատճառ եղած է։ Չէշմէի առվեւ երեք առագաստանաւեր ժայռերու զարնուելով խորտակուեր են, սակայն նաւագները ազատուած են։ Նոյն օրը Իզմիրի նաւահանգիստին մէջ փոքր առագաստանաւ մը ընկղմեր է։

— Ագշէհրէն կը գրեն յունուար 15 թուականով թէ նոյն գաւառակը ու շրջակայ գաւառակները քսան օրէ ի վեր ձիւնով ծածկուած են։ Ցուրտը անտանելի է։ Զերմաչափը զերոյէն վար տասնհինգ աստիճան իջած է։ Մինչեւ կէս գիշեր սենեակներու մէջ կրակարան ու վառարան գտնուելով հանդերձ, դարձեալ սենեակին ջուրերը կը սառին։ Շոգակները տանջլորս հոգի ձիւնին տակ սառած են։

— Նիւ-Եորքի մէջ երկու հարիւր գործատուներ սառեր են ցուրտին սասկալուն թենէն։

ԷՏԻՐՆԷ ԳԱԲՈՒԻ Հաճի Մաւհիբտարին թաղին մէջ օձէր մը գործատեցաւ ոսկի գիշերը։ Պոզոնը Մէհմէտ աղան՝ 18 տարեկան Հասան՝ թաղին օրճարանը գտնուած պահուն, բեռնակիր Մուսթաֆա, Քէօր Ամէտ ու Սալիհ անուն անձեր, ամէնքն ալ գինով, նոյն օրճարանը գացին եւ պոհ մը նասան, միւս Հասանի երեսը նայելով։ Հասան կէս գիշերին մօտ օրճարանէն դուրս ելաւ ասանը երթալու համար։ Այդ երեք անձերը անոր հետեւելով Սալմաթմրաքի մօտերը ճամբան կարեցին եւ առաջարկեցին որ իրեն հետեւի։ Հասան ընդդիմացաւ։ Երեք հոգին վրան յարձակեցան. ասանց մէկը դաշոյնը մխեց Հասանի պորտը եւ երեքը միասին փախան։ Հասան գետինը ինկաւ եւ աղիքները դուրս թափեցան։ Ոստիկանութիւնը իմանալով օձին վայրը փութաց, եւ վիրաւորը տրուն վիճակը ծանր էր, հիւանդանոց ղրկեց ուր իսկոյն աղիքները ներս դնելով հարկ եղած դարմանները ըրին, բայց Հասան քիչ եւաքը մեռաւ։ Վիրաւորին կողմէ մեռնելէն առաջ եղած յայտարարութեանց համաձայն, ոստիկանութիւնը խուզարկութիւն կատարելով օձրագործներէն Սալիհ ու Մուսթաֆա ձերբակալեցան։

ՍՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Իգսամ կը ծանուցանէ թէ ծովային առեւտրական դատարանը սնակ հաշուած է Մեծ Շուկա, Ցէրահէֆիլէր, Եաղլըքճը Մուրատ էֆ.ն եւ հանդերձավաճառ Ժողէֆ Շիֆնկո

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՔԱՐՄԷԼ ՕՐԻԱՆԹԱԼ

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՆԻ ԵՒ ԳՈՆԵԱՔԻ

ՌԻՇՈՆ ԼԸ ՍԻՈՆԻ (ՊԱՂԵՍՏԻՆ) մեծ մատանեներէն

Վարտաիոյ կայսերական բժշկական ժողովոյ տարարուծումը

1903 յունուար 2ինար այցելելինքՔարմէլ Օրիանթալի մատանները որ կը պարունակէին 600 տակառ եւ 49,000 շիշ։ Մեր անձնական ընթերութեամբ, տակառներէն 26 եւ շիշերէն 24 նմոյշ առնք որոնց ստորագրուածումը հաստատեց թէ Քարմէլի գինիները քիմիական բաղադրութենէ զուրկ

ԲՆԱԿԱՆ, ԱՌՈՂՋԱՐԱՐ ԵՒ ԲՈՒՍԱՐԱՐ ԵՆ

Բարիզի բժշկական Ֆաքիւլթէին բրոֆէսէօր Ա. ԲՈՒՇԷՆ, Պորսի գիտութեանց ֆաքիւլթէին բրոֆէսէօր ԿԱՑՈՆԻ, [Համպուրկիոյ քաղաքապետութեան երդուեալ քիմիագէտ Ս. ԷՆՈՒՌԻ, Ս. Բեդերսպուրգի կայսերական համալսարանին բրոֆէսէօր Ա. ԲԵԼԻ եւ Օսէսայի կայսերական համալսարանին բրոֆէսէօր] Ա. ՎԷՐԻԿՈՒ կողմէ ստորագրուածում

ԿԸ ՎԱՃԱՌՈՒԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄ։ Գրասենեակ եւ մթերանոց. ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՔԱՐԱՓԸ, ՍԻԹԷ ՖԱՆՍԷԶ թիւ 145—147

9 Էքիմէքին եւ խցանի քաքսիլեներուն վրայ զանձնելու գործարանին վաճառանիշը որ կը կրէ Քարմէլ Օրիանթալ Ընկ. բառերը 33—50

SOCIETE CARMEL-ORIENTAL — RAISIN DE SANA'AN

(ՀԱՅԱՀՈՒԱՆԴԻՏ)

Ֆարոնական Թէյ

Թէյը, որ այսօր գրեթէ բոլոր ժողովրդոց գլխաւոր ըմպելիքն դարձած է, ամենքան բաղմաթիւ տեսակներ ունի որ, արդարեւ գործածողներուն համար բաւական դժուար է լաւ ընտրութիւն մը ընել։ Այդ տեսակներէն սանք նշանաւոր են իրենց տեսակներուն համար եւ քաղցրաբոյր, սանք ալ թէեւ նոյնքան տեսակի համ ու հոտ չունին, գերազանց են սակայն իրենց կազդուրիչ եւ զօրացուցիչ. վերջապէս իրաքանչիւր թէյ իր ուրոյն յատկութիւններն ունին օրնք դիրքը կը գրաւեն ուրիշ, տեսակներէ։

Սակայն կայ թէյ մը, որ այդ յատկութեանց ամէնէն կարեւորները կը միացնէ իր վրայ, այսինքն՝ գոյն, համ, հոտ եւ մանաւանդ կազդուրիչ եւ զօրացուցիչ անուշական աղդեցութիւն մը, եւ այդ թէյն է ՃԱՐՈՆՔԻ թէյը, որ այդ յատկութեանց շնորհիւ կը յարմարի ամէն տարիքի եւ կազմութեան, ամէն կլիմայի եւ եղանակի եւ ամէն ճաշակի։

MARQUE DEPOSEE

Ցաւերուեան եւ խազուլեան թէյի մեծ վաճառառունը, իր բազմաթիւ յանձնարարդոց ծառայութիւն մը մատուցանելու համար, այս անգամ մեծաքանակ ներածած է ճարոնական զուտ թէյ մասնաւոր եւ իսկական աւանդերով ու կը հրաւիրէ օգտաւիլ այս առիթէն բոլոր անոնք, որ կը փափաքին ունենալ թէյ մը։

Համով, հոտով, առողջապահիկ եւ կազդուրիչ։

Սոյն վաճառառան մէջ կան նաեւ հնդկական, չինական, Սէյլոնի եւ Ճավայի ամենալաւ տեսակ թէյեր։ 58 28—40

Ուռադրութիւն մարգոյի

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

Ժամանակացոյց կառախմբ. երթեւեկ. 1904 հոկտ 25 (Ն.Տ.) յարեքշ. օրէն սկսեալ

ԳՕՆԻԱ—ԷՐԷՑԼԻ—ՊՈՒԼԿՈՒՐԼՈՒԻ ԳԻԾ

ԵՐԹ 662

Կայարան		Ապր. և Ճմբ. Առաւ.
Գոնիա	մեկ.	12 30
Գալին խան		1 1
Զուսրա		1 45
Արբդ Էօրէն		2 13
Մանասուն		2 42
Սրաման	ժմ.	3 13
	մկն.	3 28
Սիարօվա		3 54
Այրան մը-Տէրպէնտ		4 44
Սլանա		5 20
Էրէյլի	ժմ.	5 45
	մկն.	6 5
Պուլկուրլու	ժմ. իրիկ.	6 20

ԴԱՐՁ 621

Կայարան		Ապր. և Ճմբ. Իրիկ.
Պուլկուրլու	մկն.	6 35
Էրէյլի	ժմ.	6 50
	մկն.	8 50
Սլանա		9 17
Այրանմը-Տէրպէնտ		10 1
Սիարօվա		10 43
Գարաման	ժմ.	11 7
	մկն.	11 22
Մանասուն		11 55
Արբդ Էօրէն		12 24
Զուսրա		1 —
Գալին խան		1 36
Գոնիա ժմ.	իրիկ.	2 5

ԶԷՅԹՈՒՏ ԲԱԹԷՆԹ

ԻՆՎԱԼԻԴՈՒԼ ՍԻՏԵՍ

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՅԻ ՆԱԽԿԻՆ ՏՆՕՐԷՆ ՍԸՐ ԷՏԿԱՐ ՎԻՆՍԸՆԹԻ ՎԿԱՅԱԳԻՐԸ՝ Ուղղուած Զեյթունս. Բաթենք Էնս Լիֆ Ընկերութեան

Պարոններ,

Մեծ հաճոյքով ձեզ կը ծանուցանեմ թէ Օսմ. Կայս. Պանքայի մէջ հաստատած ձեր դրամարկղի սենեակները կատարելապէս դոհ թողուցած են մեզ։ Կրնամ ըսել թէ այն ճարտարութիւնը որով հաստատուած են այդ դրամարկղի սենեակները, համապատասխանած են սեղանաւորական այդքան մեծ հաստատութեան մը պէտքերուն։

ԷՏՈՒԱՐԴ ԷՆՏ ՍԸՆ
Այլամենի խան, Պոլիս

Հայթայթիչ Օսմ. Կայս. Պանքայի. դրամարկղի սենեակներ կազմակերպող գործակալութիւններ Ղալաթիոյ, Պոլսոյ եւ Բերայի մէջ, մասնաճիւղեր Սքիւպի Մանաստիրի մէջ։

ԵՌԱԹ

ՀԱՑԹԱՑԹԻՉ

ԲԱՐՁՐ. ԿԱՂՂԷՍԻ ԴԻՇԽԱՆԻՆ

Մեքենայի ամէնէն մեծ յանձնարարութիւնը որ եղած ըլլայ կառավարութեան մը, Ընկերութեան մը կամ անհատական Տան մը կողմէ, այն յանձնարարութիւնն է որ Նոսթ Թիբրայթը Քըմբէնի եղած ու Հնդկաստանի կառավարութեան յանձնուած է։ Երբորդ անգամ ըլլալով, Բրիտանական կառավարութիւնը 150 Մեքենացի յանձնարարութիւն կուտայ Նոսթ Թիբրայթը Քըմբէնի, ինչ որ մինչեւ հիմա արուած չէ Ռնահ։ Ասիկա անվիճելիօրէն ցոյց կուտայ թէ

Նոսթ գրելու լաւագոյն մեքենան է։

Արեւելքի համար Գործակա
ԷՏՈՒԱՐԴՍ ԷՆՏ ՍԸՆ
Գոլիս, Ալլէմմէի խան, Մէյանէրդ

փողոց։ 32 29—48

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Ընդմէջ Հալի կ. Պոլսոյ եւ Օսկսայի

Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս
Ալպանս	1069	Գոմս	1497	Կոգ	1111	Մարս	724
Ալէքթ	3607	Գոնկս	1906	Կրոնոս	1695	Մարիենկ	2273
Անտէլս	1541	Գորսս	895	Հիրս	775	Մարդելլ	37 9
Արիոսրս	2277	Դէսս	43.1	Հիտալկս	1581	Մ. ք. տ	3557
Գասանս	1322	Տուիկս	937	Հի. ատ.	312	Միլ	1057
Գորոտինս	1264	Տուրս	1383	Հորաթիս	3600	Մո ղէպէլ	1735
Գրալս	1076	Տրաքս	1713	Հոմ մէր	595	Մուրս Ա	24.9
Գրիւնս	841	Տիւամս	5 4	Իակս	2354	Էրոս	1033
Գրիֆիս	448	Էպս	2464	Իտանս	5 40	Օն. ս	4100
Գեէրս	1371	Ելտորատս	1530	Ձ ունս	1080	Սն աբ ս	4036
Դա իրս	1337	Ե. ազս	1841	Քէսս	1053	Օրլան. ս	1555
Դամէս	1244	Զիտս	924	Քլիրիս	2307	Բոլէրսս	637
Դազս	1694	Զինդա տ	1828	Ռովնս	1700	Բոլս	510
Զիրակ	2739	Զլամինկս	849	Լէս	1053	Ռ. ալնս	1229
Մ. սէրս	1831	Ֆրանչիսքս	4532	Լէլբանս	2272	Ռոնալ ս	1663
Գլիս	1697	Հա իլէս	3061	Լիվրոշս	1843	Ռոլս	1613
Գոլդրատս	4235	Կիկանս	1243	Լոնէլոս	3191	Ոսկս	1789

Ընդհանուր վաճառքով Հալէն հաս հասած է։

Միքfsoso չոգենաւը, նաւապետ Թորք։

Ընդհանուր վաճառքով Հալէն հաս կը սպասուին։

Այեքրս չոգենաւը, նաւապետ Հիք, ամսոյս 31ին։

Դիմել առ Գործակալս Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆԴ ԻԶՕՏ

Թիւ 22—24, Գիւլիւք Մեհմէթ խան, Ղալաթիա 10 19—50

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՈՔԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Ն ԲՈՔԷ ԵՒ ԸՆԿ-

ՍԿԱՍԻՒԱՍ ՇՈԳԵՆԱՒՈՐ

Ցաւվ. 31ին Իսքէրքիի, Սեւ Ծովէն։

ՍԵՆԱՈՒՈՐՆԵՐ

Ցաւվ. 31ին Իսքէրքիի ուղ. Մարսիլիա։

Ա կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիա » 160 »
Բ. » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիա » 120 »

Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թոփհանէ քարափին վրայ։

15 5—50 Թ. ՌԼՊՈՅԼ

COMP RUSS

Navigation a Vapeur et de Commerce

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԵՐՈՒԹԻՒՆ

Նաւարկութեան երթեւեկութիւններ

Յունուար

Դշ. 18.31 Սեվաստոպոլ ժամը 10ին առաւսւ Տարտանել, Միտիլլի, Իզմիր, Փիրէ Թարապլուս-Շամ, Գէրրուն, Յաֆա, Բոր-Սայիտ, Աղեքսանդրիա ժամը 4ին իրիկուն։

Հշ. 20.2 Օտէսա ժամը 10ին առաւսւ։

Շբ. 22.4 Մէրսինէյիս, Իզմիր, Փիրէ, Աղեքսանդրիա ժամ 10ին առաւսւ։

13 Օտէսա ժամը 2ին իրիկուն։ 36—50

Արտօնատէր ԶԱՐԵՀ ԵՊԻՍՈՊԵԱՆ

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՈՒՄԻՈՑՆԵԱՑՍԵՐ 1881Ի ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ ԱՐՏՕՆԴՒՍ

Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Բեդերսպուրգ

Ընկերութիւնը խիստ նպաստաւոր պայմաններով ապահովագրութիւններ կը կատարէ ընդդէմ հրդեհի, ամէն տեսակ արիներու, համարդութեան պատահարներու, երկաթուղիի ու շոգենաւի մէջ, ապրանքներու փոխադրութեան ու նաւերու տարբերեալ խորտակուել են դէմ, ինչպէս նաեւ կեանքի վրայ, ամէն կարգի պայմաններով։

Ընկերութեան դրամագլուխը, ամբողջապէս վճարուած	10,000,007 ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար	14,585,000 »
Ապահովագրեալներուն վճարուած գումար	314,768,000 »
1901 տարուան մէջ գանձուած ապահովագրին ու տարս	36,585,800 »

Ամէն տեսակ տեղեկութիւնները համար դիմել

Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Ապարեան խան, Վոյվոտա, Ղալաթիա։

Ծնօրէն, Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին՝ Ա. ՀԻՒՐՄԻՋ 11 2—50

ՔԻՒՍ. ԼԻՍՍԷՆԷ ԵՒ ԸՆԿ.

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լիւրբուլի եւ Արեւելիոյ միջեւ բանեցող

Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս
Հիբերնիան	10500	Ալպիա	3000
Ադրիատիք	10500	Իսթրիան	3500
Տէլտիան	10500	Բորտ. ք	3000
Լանչաստրիան	9000	Այսէրիան	3500
Միլուոկիէ	9000	Շրատիան	3500
Ինսուլիան	8000	Ամերիկա	3300
Սուրիան	8000	Նեստորիան	3500
Ինդոնեան	8000	Գլասգոյի	500
Սիրիանեան	8000	Լէսթեր	3000
Նելէրիան	3700	Մինեռ	900
Վոլգայեան	3700	Գրորդ	800
Գրամանեան	3700	Լիսպոն	800
Եսպան	3500		

Ապրանքի տեսակներն կը խնդրուի իրենց ապրանքն այլուր փոխադրելու կամ գրաւելու մասնաւորապէս հանելու համար։ Ինչ հրամանդը ստանալ չուշանալուն ժամանակն 24 ժամ ուշ։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել

ԷՖՖԱՐ ԼԱՆՏՆԷՆ

Պոլսոյ, քարափին վրայ

13 16—50 մասնաճիւղ չունի տեղ

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երթեւեկութիւն կառախմբերու 1904 հոյեմբեր 1 (Ն. Տ.) երեքշաբթի օրէն սկսեալ

ԷՍԿԻ-ՇԷՀԻՐ ԳՕՆԵԱՑԻ ԳԻԾ

ԵՐԹ Կառ. Թ. 224 խառն Առաւ. Ժ.	Վ.	ԿԱՑԱՐԱՆ		ԴՐՁ Կառ. Թ. 223 խառն Իրկն. Ժ.	Վ.
12	—	մկն. Էսկի-Շէհիր	ժմ.	3	—
12	42	» Կէօքճէ Քիւրիւք	»	2	20
1	39	» Սապանճա Բունար	»	1	38
2	33	» Ակարսու	»	12	42
3	15	» Զէքիւրլեր	»	11	53
4	10	» Տէօյէր	»	11	5
4	39	» Իշխանիյէ	»	10	20
5	3	» Համամ	»	9	53
5	14	» Կաղլիկէօլ Համամ	»	9	44
6	1	» Աֆիոն Գարա Հիսար	»	9	13
6	41	» Գէօյիւք Զօղանլար	»	8	20
7	36	» Զայ	»	7	33
8	21	» Իսկիշէհիր	»	6	40
8	45	» Եասխան	»	6	15
9	16	» Ագ շէհիր	»	5	53
9	43	» Ազարի քէօյ	»	5	13
10	30	» Զավուշճը քէօյ	»	4	35
11	8	» Հ.կին	»	4	3
11	55	» Տրն-Ալանը	»	3	9
12	50	» Էքսի-Հիսար	»	2	27
1	22	» Մէյսան	»	1	47
2	22	» Բունար-Պաշը	»	12	42
3	—	ժմ. Գոնիա	մկն.	12	—
իրկն.				առաւ.	

ԱԼԱԵՀԻՆՏԷՆ ՔԻՕԹԱՀԵԱ

ԵՐԹ Կառախումբ Թ. 322 խառն Առաւ. Ժ.	Վ.	Թ. 324 խառն Իրկն. Ժ.	Վ.	ԿԱՑԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Կառախումբ Թ. 321 խառն Առաւ. Ժ.	Վ.	Թ. 323 խառն Իրկն. Ժ.	Վ.
2	35	12	45	մկն. Ալասհիսար	ժմ.	2	—	12	5
2	55	1	5	ժմ. Քէօթահիա	մկն.	1	40	11	4[illegible]

ՀԱՄԻՏԻԼ—ԱՏԱ-ԲԱԶԱՐ

ԵՐԹ Կառախումբ Թ. 421 խառն Առաւ. Ժ.	Վ.	Թ. 423 խառն Իրկն. Ժ.	Վ.	ԿԱՑԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Թ. 422 խառն Իրկն. Ժ.	Վ.	Թ. [illegible] խառն Առաւ. Ժ.	Վ.
5	17	6	47	մկն. Ուշակ	ժմ.	6	23	7	53
5	35	7	5	ժմ. Համիտիյէ	մկն.	6	5	7	35

ԲԻԷՐ ՏԸ ՔՈՒՐՍԷԼ

Բարիզի Գործակորուհիները

ՄԵԾ ՈՒ ԱՆՏԻՊ ՎԷՊ

ԵՐԻՐԴՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԱ.

ԴԵՐԵԶՄԱՆԻ ՄԸ ՇՈՒՐՋԸ

—Զուտկա, ձեր տառապանքները վերջացած են, բաւական դուքը... Արեգակը նորէն պիտի չոգայ ձեր մթագնած երկինքին վրայ... Ալ եւս մի տարակուսիք ձեր բարեկամներուն վրայ։

—Ա՜խ՝, մրմնջեց Սիւզան տխրադին։ Երբ կը խորհիմ իմ հէգ Ժոզէֆինիս վրայ, ինձի այնպէս կը թուի որ աղիտաբեր կ'ելլամ ամէն անոնց որոնք կը շահագրգռուին ինձմով։

Պ. ը Ռուվրէյ իր խօսքը շարունակեց, առանց ծանրանալու այդ դառն պիտութեան վրայ։

—Ամէն բան է առաջ պէտք է վերջ տալ ձեր տիրոջ անձերուն մտահոգութիւնը։

—Զիս սիրոյներ դեռ կը գտնուին մինչ։

—Դէթ ձեր մայրագիրը, տիկին Պոտուէն։

—Խեղճ Ֆրանսուազ մայրիկ, գոչեց Սիւզան խեղճուկ ձայնով... Քիչ մը առաջ, մահուան անկողնին առջեւ, անոր վրայ կը խորհէի։ Ա՜հ, կը փափաքիմ զայն հանդարտել։

Պ. ը Ռուվրէյ շարունակեց.

—Առանց հաշուելու ձեր պատճառած վիշտը, տիկին Պոտուէն ուրիշ տրամայոյզ անձկութիւններ ալ ունեցաւ։

—Ի՞նչ պատահեցաւ։

—Զուտկը ծանրապէս հիւանդացաւ, ու կեանքը վտանգի մէջ էր պահ մը... բայց սպահով եղէք, հիմա ազէկ է։

—Եթէ հոն ըլլայի, կը խնամէի զայն։

—Կ'ուզէ՞ք տիկին Պոտուէնի տրդին ալ տեսնել։

—Հաներնե... Աշխարհիս ամենէն ուղղամիտ մարդն է... Ա՜հ, կ'ուզեմ աղէկ դարձուել իմ երրեմնի մեծ եղբայրս... Բայց բնաւ չպիտի համաձայնիմ տիկին Պոտուէնի բնակարանը երթալ։

—Սակայն զրկարաց պիտի ընդունուիք հոն... Անիկա գիտէ թէ, ճշմարիտ խելայեղութենէ մը բռնուած, ուզեցիք անձնասպան ըլլալ, ուստի նեղած է ձեզ։ Մինչեւ հիմա չէք թերացած ձեր պարտականութեանց մէջ... բայց միւնոյն բանը չպիտի ըլլար՝ եթէ երրեք չարաբնակէիք մեկուսի տեղ, այն տան պիտի ենթադրէիք որ ո՛չ ոք կը սիրէք։

—Ուրեմն կրնամ վերադառնալ իմ յանցանքս, յարեց Սիւզան։

Դրան առջեւ կոնդ առնող կառքի մը թաւալման ձայնը լսուեցաւ. Պ. ը Ռուվրէյ, պատուհանէն, ակնարկ մը ձգեց դուրսը, ու դէմքը պայծառացաւ։

Պ. ը Ռուվրէյ յարեց.

—Քիչ մը առաջ խօսքը կ'ըլլայ ինչ ուելի պերճախօս օժանդակի մը... Թերեւս մարիկ ընէք անոր խօսքեր ունենաք տաք թախանձանքներուն...

Կասթօն Թրսոի դրան մէջ տեսնուեցաւ։

Սիւզան ճիչ մը արձակեց եւ կէս մը փակեց աչքերը, որոնց վրայ դրած երկու ձեռքերը։ Ուժգնօրէն կը թրթռէր սիրտը։

Ներսէսդ փասարանն ալ չատ տրժգունեցաւ։

—Սիւզա՜ն։

—Կասթօն։

Իրենց ձեռքերը միացան եւ աչքերը թաղուեցան իրենց։ ու խորունկ նայուածքի մը մէջ, ուր կարդացին իրենց քաշած բովանդակ տառապանքը։

Բայց ի՞նչ փութ անցեալ վիշտերը քանի որ ուելի սիրավառ կը գտնէին զիրար։

Արբշռանքով կը դիտէր Սիւզանը, այնքան գեղեցիկ գոյար ու անմեղ՝ իր խեղճուկրակ տեւ զգեստին մէջ։ Այդ անքիծ հագուստին բարը ծծել կը թուէր։

Անփոփոխ ու խանդավառ սիրով մը տոգորուած կը գտնէր Սիւզանը. ուստի իր սիրոյը անձառ ուրախութեամբ մը կը լեցուէր։

—Ա՜հ, պարո՛ն, մեր փրկիչն էք դուք, ըսաւ Կասթօն։

Պ. ը Ռուվրէյ պատասխանեց.

—Սիւզան ձեզի պիտի բացատրէ թէ իմ ջանքերս ապարդիւն պիտի մնային, եթէ երբեք իրաց թաքուն զօրութիւնը չնպաստէր։

Կասթօն, իր ձեռքերուն մէջ պահելով Սիւզանի ձեռքերը, մրմնջեց.

—Ինչո՞ւ համար այդքան վիշտ պատճառեցիք ինծի...

—Շուտ մոռցիր պիտի ըսէ ձեզի, եւ դուք պիտի ներէք. քանի որ անիկա ձեզի ուելի տառապած է, ըսաւ դուքսը։

—Բայց դուք ալ տառապած էք, մրմնջեց մանկամարդ աղջիկը, անձկութեամբ դիտելով Կասթօնի դէմքը, ուր կանխասաս ծալքեր ի վեր կը հանէին քաշած վիշտերուն հետքը։

—Ատանք այնպիսի տառապանքներ են որոնք կը մաքրեն եւ կը բարձրացնեն սիրտերը; ըսաւ Կասթօն հպարտութեամբ... Մեր դէրը դիւթանք մը եղած էր մինչեւ մեր առաջին տխրութիւնը... Այս նուիրագործման պէտք կար՝ անոր բովանդակ զօրութիւնը զգալու համար. ա՛լ ուելի ամեցուն պիտի դարձնէր զայն, եթէ երբեք կարելի ըլլար։

—Իրաւացի է, մրմնջեց Սիւզան։

—Բայց հիմա ձախողուածներէ չենք վախար ալ եւս։ Աղջամուղջը տեղի տուած է ամենն ճառագեղ արեւոյն։ Ալ եւս ո՛չ մէկ բան պիտի կրնայ մեզ անջատել։

—Եթէ երբեք Աստուած կամենայ։

—Բոլոր խոչընդոտները հարթուած են, կ'ըսեմ ձեզի։ Երբ Պ. ը Ռուվրէյ ինձի իմաց տուաւ թէ անձնասպանութեան ամենալի փորձը ի դերեւ ելած էր, ծնողքիս հաղորդեցի այդ պարագան։ Անոնք խոստացան բոլորովին ազատ ձգել զիս։

—Ուրեմն երջանկութիւնն է որ ձեզ կը բերէնք, մրմնջեց Սիւզան յափշտակութեամբ, ինչ որ ուրախութեամբ լցուց նշանածին սիրտը։

Կասթօն պատասխանելու վրայ էր, երբ ոտանաձայներ լսուեցան սանդուխին վրայ։ այդ ոտանձայները կանգ առին դրան առջեւ։

Դուռը զարնուեցաւ։

—Ներս մտէք, ըսաւ մանկամարդ աղջիկը։

Դուռը բացուեցաւ. տիկին Տէմիշ ներս մտաւ։

—Օրիորդ Սիւզան, դարձեալ այցելուներ եկած են ձեզի, ըսաւ տիկին Տէմիշ։

Մէկդի քաշուելով՝ ճամբայ տուաւ Սիտոնիի, որուն կը հետեւէին Ֆիլիբ ու Լանժվիլ եւ Ռուվրէյ դքսուհին։

Կ'կին մէյ մը լսուեցաւ դուքսը՝ հանդէպ իր կնոջ, մայրը՝ հանդէպ իր աղջկան։

Օրը իրիկուն կ'ելլար։

Նախ Սիւզան չուտաթ կը՝ իր անմանկութեան այցելուներուն ներս մտնելը տեսնելով։

Անոնց վրայ ալ մը նետելով իսկոյն ճանչցաւ տիկին ու Ռուվրէյը, ու քանի մը վայրկեան վրդոված մնաց։

Գալով Սիտոնիի, մէկէն ի մէկ դուքսին դիմաց գտնելով ի՛նքզինքը, բնազդաբար ընկրկեցաւ։

Սակայն դարձեալ կամաւորին եղաւ որ իր պարտիւնը գտաւ իսկոյն եւ վճռականչեչաւով մը հարցուց.

—Ո՞ւր է օրիորդ Սիւզան Պոտուէն, ըսաւ խօսքը մանկամարդ աղջկան ուղղելով։

—Ես եմ, պատասխանեց Սիւզան։

Սոր զարմանք մը տեսնուեցաւ կամաւորներուն դէմքին վրայ։

(Շարունակելի)